

Nadruk verboden

PRIJS VOOR NIET-LEDEN f 2,50

ORGAAN

van de

Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap

OPGERICHT 6 MEI 1865

1957-1958

EIGENDOM

VAN DE BIBLIOTHEEK
1e Aflevering
DER

Inhoud:

DE VERDEDIGING VAN HET
ACHTERLAND

door

J. G. SMIT

Kolonel der Generale Staf

KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE

15020

BIBLIOTHEEK

BIJENKOMST OP WOENSDAG 9 OKTOBER 1957
TE 'S-GRAVENHAGE

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap

door

de Kolonel van de Generale Staf J. G. SMIT

over

DE VERDEDIGING VAN HET ACHTERLAND

Voorzitter: Z.E. Luitenant-Generaal b.d. M. R. H. CALMEYER

De Voorzitter: Ik open hierbij de eerste bijeenkomst in het 93ste werkjaar van onze eerwaardige vereniging. Het is mij een genoegen om daarbij te kunnen beginnen met U mede te delen, dat de Vereniging nog steeds in bloeiende staat verkeert. Onze volijverige secretaris-penningmeester, de Kolonel Boots, heeft mij zojuist het verslag van de toestand van de Vereniging gegeven, behoudens dan wat betreft het financiële gedeelte, dat nog niet gereed is en dat een volgende keer ter sprake zal komen. Wat betreft het aantal leden kan ik mededelen, dat de Vereniging op 1 oktober 1956 2251 leden telde, dat er door overlijden, bedanken, enz. 152 leden werden afgeschreven in het verlopen verenigingsjaar, dat er 212 leden werden ingeschreven, zodat er een vooruitgang is van 60 leden, en op het ogenblik de Vereniging telt 2311 leden. Ik hoop altijd nog eens te beleven dat de 3000 bereikt wordt — we stijgen telkens — maar omstreeks 2300 blijft tot nu toe het kritieke punt. Ik roep Uw aller medewerking in om te trachten deze hindernis nu eindelijk eens te overwinnen.

Maar in ieder geval de Vereniging gaat dus steeds vooruit. Een zorg voor het gehele Bestuur, maar wel in het bijzonder voor de penningmeester, is dat er helaas bij voortduring een vrij belangrijke achterstand is van de contributie. Dit is te minder begrijpelijk omdat wij één van de weinige verenigingen zijn in den lande — van de betrekkelijk veel verenigingen waar ik zelf lid van ben, is dit de enige — die sinds voor de oorlog, ik weet niet zo snel van welk jaar af, maar sinds geruime tijd voor de oorlog, de contributie nooit verhoogd hebben. Die is altijd nog op f 10.—, ondanks al de bekende verhogingsmotieven, die voor alle verenigingen en ook bij de onze gelden: de enorm gestegen kosten van drukwerk, van porti, van zaalhuur en al dergelijke zaken meer. Nu is het toch wel een ereplicht, eigenlijk de gewoonste zaak van de wereld, dat de leden deze contributie ook betalen. Ik twijfel er niet aan natuurlijk, dat alle aanwezigen dat hebben gedaan, maar U wilt in Uw omgeving dit nog wel eens laten vallen en ertoe opwekken dat ook de niet-betalers, die hier natuurlijk niet aanwezig zijn, hun achterstallige contributie voldoen.

Dan heeft U gezien, als punt 2 van de onderwerpen ter behandeling, de verkiezing van periodiek aftredende bestuursleden, de heren Boots, van Hootegem, Mijnlieff en de Wolff, die zich allen beschikbaar hebben gesteld. Er zijn

geen tegencandidaten gesteld, dus ik mag wel aannemen dat deze heren met algemene instemming bij acclamatie zijn herkozen. (*Applaus*).

Ik spreek mijn dank erover uit dat deze heren hun krachten weer opnieuw voor de Vereniging hebben willen beschikbaar stellen. Tot onze grote spijt is het Bestuur vanavond weinig voltallig. Verscheidene bestuursleden zijn aanwezig op een conferentie van het Defensie Studie Centrum in de Bilderberg. Een paar anderen hebben andere verhuideringen, zodat van de genoemden alleen de heren Boots en de Wolff aanwezig zijn, die ik dus hier persoonlijk kan bedanken. Dan heet ik in het bijzonder hier vanavond welkom de spreker, de Kolonel Smit, die over een wel zeer actueel onderwerp zal spreken nl. „De Verdediging van het achterland”. Ik mag dan hierbij het woord geven aan de Kolonel Smit.

De Kolonel Smit:

Mijnheer de Voorzitter, toen het verzoek aan mij werd gericht om een voordracht te willen houden over „De Verdediging van het Achterland”, heb ik wel enige tijd gearzeld alvorens op dit — overigens vererend — verzoek in te gaan.

Immers het onderwerp bestrijkt een zodanig uitgestrekt gebied en vereist een dermate diepgaande kennis, zowel ten aanzien van de civiele defensie als de militaire territoriale verdediging, dat ik mij hier eigenlijk niet toe in staat achtte. Slechts nadat mij nadrukkelijk werd verzekerd, dat de inleider niet gezocht werd onder „experts” op dit gebied, of onder hen die ambtshalve dagelijks met de problemen verbonden aan de verdediging van het achterland worden geconfronteerd, heb ik besloten de uitnodiging te aanvaarden.

Wellicht had ik er ook beter aan gedaan mijn voordracht te noemen „Enige denkbeelden over de verdediging van het achterland”. U hoort dus hedenavond voor U spreken over een onderwerp door een leek, die niet alleen hoopt er in te zullen slagen dit onweerlegbare feit zoveel mogelijk te verbergen, maar ook en vooral dat hij enkele beginselen ten grondslag liggende aan de verdediging van het achterland ter sprake zal brengen, welke ook Uw belangstelling hebben of kunnen opwekken.

Het spreekt vanzelf, dat gezien de titel van mijn inleiding, men in de eerste plaats onwillekeurig denkt aan de verdediging van Nederlands grondgebied in Europa. Zoals U zelf zult kunnen vaststellen, heeft deze gedachte bij het samenstellen van mijn voordracht ook voortdurend een sterke invloed uitgeoefend. Ik geloof niet dat een uitsluitend academische verhandeling over en een vergelijkende studie van systemen in verschillende landen, toegepast ter verdediging van het eigen territorium, veel praktisch nut zou opleveren.

Aan de andere kant is het mij uit de aard der zaak niet mogelijk om U, voor wat betreft de verdediging van het Nederlandse achterland, man en paard te noemen, overwegingen ten aanzien van de noodzakelijke geheimhouding dwingen nu eenmaal daartoe. Nog afgescheiden hiervan is mijn kennis ter zake, zeker ten aanzien van details, uitermate beperkt.

Aan hen, die straks wellicht zich zullen opgeven voor het debat of vragen wens te stellen, verzoek ik wel hiermede rekening te willen houden.

Ten slotte mag ik er de aandacht op vestigen, dat voor wat betreft de militaire verdediging van het achterland vooral de grondstrijdkrachten door mij in beschouwing zijn genomen.

Het begrip achterland

Het is altijd goed om een begrip waarover wordt gesproken, eerst — zij het dan ook zo kort mogelijk — nader te omschrijven. In het algemeen kan men bij de krijg te land het oorlogsgebied in het raam van het bondgenootschappelijk strategisch verdedigingsplan verdelen in:

- a. het operatiegebied, waaronder wordt verstaan dat deel van het oorlogsgebied waarin het gevecht wordt gevoerd tussen de hoofdmachten der eigen en vijandelijke operationele grondstrijdkrachten.
In NAVO-verband: „Combat Zone (Zone de Combat)”.
- b. het etappegebied, zijnde dat deel van het oorlogsgebied van waaruit de in het operatiegebied optredende operationele grondstrijdkrachten door middel van logistieke en andere eenheden worden bevoorrad en in stand gehouden. In dit gebied treden tevens op gevechtseenheden voor de verdediging en beveiliging van evengenoemde eenheden en de door deze eenheden behorende installaties, inrichtingen, etc. Zij behoren niet tot de strijdkrachten die in de combatzone het gevecht voeren.
In NAVO-verband: „Communications Zone (Zone des Communications)”.
- c. het achterland, waaronder te verstaan dat deel van het oorlogsgebied dat verder is verwijderd van het operatiegebied dan het etappegebied en alwaar al datgene wordt geproduceerd en hersteld voor de bevoorrading en instandhouding van de krijgsmacht en de burgerbevolking, m.a.w. waardoor zowel de civiele verdediging als de strijdkrachten in staat worden gesteld te vechten.
In NAVO-verband: „Zone of the Interior (Zone de l'Intérieur)”.

Naar gelang van het verloop der oorlogshandelingen, worden uiteraard de grenzen van deze gebieden verlegd. Vooropstellende dat het altijd noodzakelijk zal zijn en blijven om in het kader van te treffen oorlogsvoorbereidingen, verdelingen en indelingen van het oorlogsgebied te maken om de verantwoordelijkheden en taken der militaire bevelhebbers te kunnen vastleggen, meen ik er toch goed aan te doen, Mijnheer de Voorzitter, reeds nu op de betrekkelijke waarde van de zojuist door mij nader omschreven gebiedsindeling te wijzen.

Indien wij over de totale oorlog spreken, zijn wij wellicht geneigd de nadruk te leggen op de geweldige uitwerking van de moderne vernietigingsmiddelen.

Een ander, vooral voor de leiding tenminste even belangrijk aspect, is de tijdfactor.

De overbrengingsmiddelen van de vernietigingswapens zijn al zo geperfectioneerd, dat deze leiding in de totale oorlog reeds in de openingsfase zal worden geconfronteerd met een „totaliteit” van problemen. Op een geleidelijke ontwikkeling mag dus niet meer worden gerekend. Vooral de leiding van de verdediging moet beseffen, dat de door de aanval geschapen problemen niet alleen enorm groot en talrijk zijn, maar dat zij zich *gelijktijdig en overal* zullen voordoen.

Het conventionele denkproces, dat zich tot dusver in de regel meer geleidelijk kon ontwikkelen, wordt hiermede volledig doorbroken.

Immers in de moderne oorlog zijn voor onze potentiële tegenstanders alle

mogelijkheden aanwezig om, van de eerste dag van het uitbreken van een oorlog af, elk gebied, waar ter wereld ook gelegen, tot operatiegebied te maken.

De vijand kan dit doen door bombardementen uit de lucht of de zee, met geleide projectielen, door luchtlandingen, het inzetten van saboteurs en provocateurs, door activiteiten van de vijfde colonne, dan wel door een combinatie van deze mogelijkheden bij de opzet en de verdediging van Nederlands gebied in West-Europa ten volle moet worden gerekend, wil ik hier nog in het midden laten; ik mag daar later uitvoeriger op terugkomen.

Het zijn echter niet alleen deze mogelijkheden die het achterland of delen daarvan reeds aanstonds tot gebied van oorlogshandelingen in de ruimste zin des woords kunnen maken.

Het kenmerk in de moderne conceptie van een groots opgezette aanval te land is, dat deze zich snel in de diepte zal ontwikkelen; krachtige gepantserde, volledig gemechaniseerde en/of gemotoriseerde gevechtsgroepen, direct en indirect gesteund door luchtstrijdkrachten, zullen zonder zich te bekommeren om datgene wat hen niet rechtstreeks bedreigt, trachten zo ver mogelijk door te stoten naar doelen gelegen diep in en bij voorkeur achter het gebied waarin de verdediger zijn operationele grondstrijdkrachten heeft opgesteld.

Laat de verdediger, gezien de krachtsverhoudingen, zich vooral geen illusies maken dat hij er in zal slagen de aanval van deze vijandelijke eenheden in een betrekkelijk ondiep gebied te kunnen opvangen, laat staan alle vijandelijke aanvalsspitsen in deze fase te vernietigen.

Integendeel, de verdediger moet er op rekenen dat de vijand ten minste voor een deel in zijn opzet zal slagen; de verrassing voor wat betreft keuze van tijdstip, plaats, richting, zomede de moderne middelen welke het over- en doorschrijden van natuurlijke en kunstmatige hindernissen aanzienlijk vereenvoudigen, gepaard gaande met de mogelijkheid van een snelle en geweldige plaatselijke (atomische) vuursteun en interdictie, zijn nu eenmaal onbetwistbare voordelen van de aanval boven die van de verdediging.

Het beeld van de strijd in deze eerste fase, die zich naar mijn mening reeds gedurende de eerste dagen na het uitbreken van een conflict kan ontwikkelen, zal dan ook, vooral voor de verdediger, uitermate moeilijk zijn te overzien.

Diep achterwaarts opgestelde eenheden van de verdediger zullen reeds spoedig in een strijd op leven en dood zijn gewikkeld, terwijl mogelijk eenheden welke zich ver vooruit bevinden dan nauwelijks in de strijd zullen betrokken zijn.

Voor de verdediger valt in de daarop volgende fase de wezenlijke beslissing. Indien hij erin slaagt om de diep doorgedrongen vijandelijke aanvalsspitsen op te vangen, te isoleren en — in het gunstigste geval — te vernietigen en tegelijkertijd te beletten dat het gros van de oprukkende vijandelijke grondstrijdkrachten de oorspronkelijk behaalde successen kan uitbuiten, dan heeft de verdediging in eerste aanleg ten volle aan haar doel beantwoord.

Het spreekt vanzelf dat in deze fase de uitslag van de strijd om het luchtoverwicht van een zeer grote, mogelijk doorslaggevende, betekenis is. Indien de eigen luchtstrijdkrachten zich in deze tweede fase niet in voldoende mate kunnen handhaven, is de uitslag van de strijd niet aan twijfel onderhevig; de verdediging zal in elkaar storten.

Wij doen er dan ook goed aan om steeds terdege te beseffen, dat de moderne verdediging vanuit een Westers, dus ons standpunt bezien, een strijd is op

brede fronten, een combinatie en afwisseling van hardnekkige verdediging van sleutelposities, verdragende gevechten en tegenaanvallen.

De grote lege ruimten in onze verdedigingszone zijn niet uitsluitend geschapen in verband met de eisen tot verspreiding gesteld door de A-oorlogvoering, zij zijn mede het gevolg van een nog steeds te gering aantal eenheden waaruit het „schild" moet worden opgebouwd.

Een dergelijke strijd sluit in zich, dat om tijd en kracht te winnen, de verdediger dikwijls aanzienlijke gebiedsstroken zal moeten prijsgeven en voorbereid zal moeten zijn op diepe vijandelijke penetraties.

Indien het gehele oorlogsgebied ondiep is — en onder ondiep versta ik hier „slechts" enige honderden kilometers — dan volgt naar mijn mening reeds hieruit, dat zeker onder deze omstandigheden de verdediging in etappegebied en achterland zeer spoedig direct betrokken kan worden in de operatiën van de meer vooruitgeschoven operationele grondstrijdkrachten.

De taak van de territoriale verdediging kan dan ook nimmer los worden gezien van die der grote operationele eenheden; zij vormt een aanvulling en verdieping van die eenheden.

Er is echter nog een factor waaraan mijns inziens in een toekomstige oorlog bij de opzet van de territoriale verdediging de nodige aandacht dient te worden besteed. Ik heb hierbij op het oog de mogelijkheden in de moderne aanvalsoorlog geschapen door de verticale omvatting, dus luchtlandingsoperatiën van grotere stijl.

Het mag nauwelijks aan twijfel onderhevig zijn, dat onze vermoedelijke tegenstander deze operatiën kan uitvoeren.

Hij beschikt over een groot aantal goed opgeleide luchtlandingseenheden en moet in staat worden geacht om:

- het atomisch vermogen en de inzetmogelijkheden van de atoomwapens van de verdediger voortdurend te bestrijden en te beperken;
- de concentratie en het inladen der door de lucht te transporteren eenheden uit te voeren op een groot aantal vliegvelden en hierdoor de kwetsbaarheid in deze periode aanzienlijk te verminderen;
- een zodanig luchtoverwicht te verkrijgen, dat zijn voorgenomen luchtlandingsoperatie voldoende is beveiligd tegen acties der verdedigende luchtstrijdkrachten, ook tijdens de fase van het luchttransport.

Bij deze luchtlandingsoperatiën en in het bijzonder voor de territoriale verdediging, is een naar mijn mening zeer belangrijk element; dat is de tijd gedurende welke sterke luchtlandingseenheden zich zonder vereniging met of directe steun van grondstrijdkrachten kunnen handhaven.

Uiteraard kunnen hiervoor nimmer vaststaande normen worden genoemd, dergelijke operatiën worden nu eenmaal sterk beïnvloed door tal van omstandigheden die in bepaalde gevallen aanzienlijk kunnen verschillen.

Er zijn echter factoren, welke naar mijn overtuiging de mening wettigen, dat de periode waarin sterkere luchtlandingseenheden zich kunnen handhaven, zeer vermoedelijk veel langer is dan één van 2 tot 3 dagen, welke tijdsduur men toch over het algemeen nog steeds hoort noemen voor de „early link-up type operation". Deze factoren zijn de volgende:

- door keuze van een gemakkelijk te verdedigen „object-gebied”, kan aan de tegenmaatregelen van de verdediger een grote vertraging worden opgelegd;
- aan de luchtlandingseenheden kan door inzet van A-wapens zeer grote directe en indirecte steun worden verleend;
- een tijdelijk en plaatselijk luchtoverwicht ten einde de gelande eenheden uit de lucht te kunnen verzorgen dan wel te versterken, moet voor de vijand alleszins uitvoerbaar worden geacht;
- de inzet van A-wapens op verrassend gelande eenheden onmiddellijk na de landing — en dit is voor deze eenheden ongetwijfeld de meest kwetsbare periode — zal voor de verdediger zeer moeilijk *snel* te verwezenlijken zijn;

en ten slotte zijn:

aan het inzetten van A-wapens op eigen territoir, zeker in een dichtbevolkt gebied, dikwijls ernstige bezwaren verbonden.

Mijnheer de Voorzitter, indien ik reeds eerder uit hoofde van de bedreiging door moderne grondstrijdkrachten van de aanvaller, uitgeoefend op etappegebied en achterland, heb gesteld dat de territoriale verdediging reeds aanstonds rechtstreeks in de operatiën der vooruitgeschoven grote eenheden kan worden betrokken, dan kunnen de moderne mogelijkheden van de verticale omvatting deze uitspraak alleen versterken.

Samenvattend zou ik dan ook tot de algemene conclusie willen komen, dat in een ondiep oorlogsgebied territoriale verdediging en die der grote vooruitgeschoven operationele eenheden in wezen één nauw samenhangend geheel vormen en dat de verdeling in achterland, etappegebied en operatiegebied in oorlogstijd van zeer betrekkelijke betekenis moet worden geacht.

De betekenis van de „forward strategy” voor de verdediging van het Nederlandse achterland

In dit verband lijkt het mij ook van belang om enige woorden te wijden aan de „forward strategy”, bij de verdediging van de noord-sector van Centraal West-Europa.

Indien onverhoopt nu een oorlog zou uitbreken, zal Nederland er ernstig rekening mee moeten houden, dat ook de strijd te land op een deel van zijn territoir moet worden gevoerd. Deze toestand, het behoeft wel geen nadere uiteenzetting, is zowel in politiek en strategisch, als economisch en psychologisch opzicht, niet gunstig.

Hoe meer de NAVO-partners in staat zullen zijn om de verdediging vooruit te schuiven tot nabij het IJzeren Gordijn, hoe beter. De snelheid waarmee de Duitse bijdrage aan de NAVO zal zijn verwezenlijkt, is hier uiteraard van beslissende betekenis. Hoe geringer de diepte van het oorlogsgebied, des te klemmender wordt in beginsel de eis om de verdediging zover mogelijk naar voren te schuiven en daarmee de mogelijkheid te openen deze ook over een grotere diepte uit te voeren.

Het Nederlandse grondgebied vormt met het noordelijk deel van West-Duitsland, in het kader van deze diepte-verdediging, zowel te land als in de lucht, een aaneensluitend geheel.

Het zou echter daarom, Mijnheer de Voorzitter, naar mijn overtuiging volstrekt onverantwoord zijn, indien men als gevolg van de „forward strategy” tot de conclusie zou komen dat de verdediging van het dan als achterland te beschouwen gebied in wezen een geheel andere of mindere betekenis zou krijgen.

De mogelijke vijandelijke bedreigingen van dit gebied zijn immers ook in het kader van een rond 200 km naar het oosten vooruitgeschoven verdediging in beginsel niet veranderd. Evenmin heeft de betekenis van ons land in de ogen van de vijand enige principiële wijziging ondergaan.

Hierbij wil ik natuurlijk — en ik herhaal dit — geenszins ontkennen, dat de kansen op succes voor de verdediger bij de „forward strategy” zonder twijfel veel gunstiger liggen; de uitdrukking op zichzelf kan echter in hoge mate misleidend werken. Misschien zou de uitdrukking „diepte-strategie” hier beter op zijn plaats zijn.

Wij doen er daarom geloof ik wel goed aan nadrukkelijk stelling te nemen tegen de mening, dat bij de „forward strategy” de strijd oost van onze landsgrenzen zou worden uitgevochten en dat het leven in het achterland, afgescheiden van enige bombardementen, in betrekkelijke rust voortgang zou kunnen vinden. Niets is mijns inziens minder waar.

De betekenis van Nederland bij de verdediging van Centraal West-Europa

Om te komen tot een inzicht in de beginselen waarop de territoriale verdediging van Nederland dient te zijn gebaseerd, is het nodig om eerst zo duidelijk mogelijk vast te stellen wat de betekenis van ons land is in de ogen van een vijand die zich tot uiteindelijk doel heeft gesteld om, uiteraard zo spoedig mogelijk, Centraal West-Europa te bezetten onder gelijktijdige uitschakeling van alle zich aldaar bevindende NAVO-strijdkrachten. De enorme voordelen met het oog op een verdere voortzetting van de oorlog, indien deze opzet zou slagen — ik denk hierbij in de eerste plaats aan de voortzetting van de oorlog ter zee en in de lucht — behoeft hier wel niet nader te worden aangetoond. De vraag rijst nu, is Nederland in politiek, economisch en strategisch opzicht voor de vijand van een zodanige betekenis, dat wij er ernstig rekening mee moeten houden, dat reeds bij het begin van een conflict aanzienlijke strijdkrachten, te land ter zee of in de lucht tegen ons land zullen worden ingezet.

Mijnheer de Voorzitter, ik geloof dat het niet van veel werkelijkheidszin zou getuigen, indien wij zouden aannemen dat ons land in politiek en economisch opzicht van grote betekenis zal worden geacht door onze potentieële tegenstander. In strategisch opzicht is de vraag evenwel niet zo eenvoudig te beantwoorden.

In de voordracht van de Generaal Mathon, „De samenwerking tussen militaire en civiele leiding in de totale oorlog” alhier gehouden op 3 mei jl., is de plaats en taak van Nederland duidelijk en beknopt gesteld. Het zij mij vergund hieruit het volgende over te nemen.

Nederland maakt deel uit van een Centraal Europese waarschuwings- en verdedigingszone waar het vergeldingswapen — thans in het bijzonder de Amerikaanse en Britse strategische luchtmacht, in de toekomst „ballistic missiles”, gebaseerd in het Verenigd Koninkrijk — wordt verdedigd tegelijkertijd met het eigen grondgebied.

In NAVO-verband is Nederland in deze zone:

- glaxis van de luchtverdediging van het Verenigd Koninkrijk en deel van de Europese luchtverdedigingsgordel.
- hoeksteen in het grondoperatiegebied, in het bijzonder deel uitmakende, van de strategische verbinding tussen Centraal Europa en Denemarken, dat de uitgang van de Oostzee beheerst. Daarnaast is Nederland schakel in het Centraal Europese etappengebied en ten slotte, vooruitgeschoven deel van het Centraal Europese basisgebied.

Mijnheer de Voorzitter, ik persoonlijk ben ervan overtuigd, dat Nederland in de ogen van de vijand van niet te onderschatten betekenis is, vooral voor de verdediging van het vergeldingswapen in het Verenigd Koninkrijk. Het zal de vijand er veel aan gelegen zijn om zo spoedig mogelijk deze voornaamste bedreiging te veronzijdigen of althans te beperken in haar mogelijkheden, hetgeen door het teruggrijpen van de luchtwaarschuwings- en luchtverdedigingsorganen tot Noordzee en Kanaalkust mede kan worden bereikt.

Het zou echter te voorbarig zijn om reeds hieruit conclusies te trekken ten aanzien van een mogelijke inzet van vijandelijke strijdkrachten tegen ons land.

Ten slotte is het ook mogelijk dat de vijandelijke vliegtuigen bij hun aanvallen op de bases van het vergeldingswapen in het Verenigd Koninkrijk zullen trachten de continentale luchtverdedigings- en waarschuwingsstelsels te ontwijken en hun doelen te bereiken via het Noordelijk deel van Denemarken en de Noordzee, of wel van uit het Noordwesten.

Wij moeten ons daarnaast realiseren, dat de grote historische aanvalswegen op het westelijk deel van Centraal Europa via de Noord Duitse laagvlakte voor het grootste deel zuid van ons land door België naar Noord-Frankrijk voeren.

In dit opzicht kan Nederland door zijn strategische ligging dus geen grote directe betekenis voor de vijand bezitten. Daarnaast kan van Nederland bij het uitvoeren van een dergelijke strategische opmars geen ernstige bedreiging uitgaan. Nederland op zichzelf is weinig geschikt als offensief bruggenhoofd, gezien de aard van het terrein, de geringe diepte en het daarvoor ongunstige beloop der rivieren en kanalen. Kortom, het zou voor de vijand betrekkelijk eenvoudig zijn om afdoende maatregelen te nemen tegen een bedreiging uitgeoefend door in Nederland ten noorden van de grote rivieren opgestelde strijdkrachten.

Zonder hier verder over uit te wijden, geloof ik wel tot de voorlopige conclusie te kunnen komen, dat de snelle verovering van Nederland voor de vijand geen voorwaarde vormt voor succesvolle operatiën tegen de centrale sector van West-Europa. Mitsdien lijkt het mij wel verantwoord om aan te nemen dat de vijand geen relatief sterke krachten tegen ons land zal inzetten. Naar mijn overtuiging blijft Nederland wel voor hem een belangrijk nevenobject, immers door verovering van ons land kan de vijand:

- a. de Westeuropese luchtwaarschuwings- en verdedigingszone op een voor hem gunstig (i.c. ondiep) front doorbreken;
- b. zich rechtstreeks en onder gunstige omstandigheden concentreren op de uitschakeling van de in het Verenigd Koninkrijk gebaseerde geallieerde strategische luchtmachten;

- c. de hand leggen op onze havens en de haven van Antwerpen afsluiten, waardoor niet alleen gunstige voorwaarden worden geschapen voor de voortzetting van de oorlog ter zee, maar ook belangrijke aanvoerwegen voor de NAVO-strijdkrachten worden afgesneden;
- d. Denemarken, de uitgang van de Oostzee, isoleren.

In aanmerking nemende dat onze tegenstander bij de operatiën te land over een zeer aanzienlijke meerderheid aan grondstrijdkrachten beschikt, en ook zijn tactische luchtmachtversterkingen zeer vermoedelijk in de meerderheid zullen zijn, moet reeds direct na het uitbreken van een conflict gerekend worden op rechtstreeks tegen Nederland gerichte operatiën. Deze operatiën kunnen door land- en luchtmachtversterkingen, zomede door luchtmachtversterkingen en waar mogelijk gesteund door acties vanuit de zee, verrassend worden uitgevoerd.

Ik mag hier nog eens stellen, dat het in mijn gedachtengang voor de territoriale verdediging geen wezenlijk verschil uitmaakt of de „forward strategy” al of niet wordt toegepast.

De voornaamste voor de vijand te bereiken strategische doelen zijn dan nader omschreven:

1. het havengebied van Rotterdam,
2. beheersing van de Westerschelde,
3. den Helder, de marine-basis,
4. het Regeringscentrum, 's-Gravenhage.

Het spreekt vanzelf, dat indien hij deze doelen heeft bereikt, een verdere verdediging van het achterland niet meer uitvoerbaar is. Hiermede wil ik uiteraard niet betogen, dat de vijand zich direct en uitsluitend zal concentreren op deze doelen; om deze strategische objecten te bereiken is uitschakeling van bepaalde, essentiële elementen van de verdediging, beslist noodzakelijk. Ik denk hierbij direct aan het aangrijpen van de bases van de tactische luchtmacht, het luchtwaarschuwings/verdedigingsstelsel (commandoposten en radarinstallaties) en daarmee gepaard gaande diepe doorbreking van de verdedigingszone der operationele grondstrijdkrachten.

Daarnaast moet gerekend worden op bombardementen of aanslagen op energiecentrales, verkeersknooppunten, het transportwezen en kwetsbare punten in de verbindingswegen van de verdediger alsmede terreuraanvallen op bevolkingscentra.

Mijnheer de Voorzitter, ik zou voorlopig het eerste punt van mijn zeer gecompliceerde analyse, dat was dus het punt „vijand”, willen laten rusten en overgaan tot het volgende punt, nl. de „eigen toestand”.

De eigen toestand

Het voornaamste deel van dit punt zijn uiteraard de eigen middelen, in militair opzicht dus: aantal, organisatie, sterkte en bewapening van onze huidige territoriale eenheden.

Het spreekt vanzelf dat ik hierover geen nauwkeurige of volledige gegevens zal kunnen mededelen.

Ik mag hier volstaan mijn persoonlijke opvatting te geven, dat de huidige sterkte van de territoriale verdediging de laatste jaren aanzienlijk aan kracht heeft gewonnen. In het algemeen zou ik de territoriale landstrijdkrachten willen verdelen in drie, naar taak verscheiden, groepen van eenheden, t.w.:

- a. de mobiele eenheden (bataljons- en regimentsgevechtsgroepen); de uitrusting en bewapening van deze eenheden dient die van de operationele troepen zoveel mogelijk te benaderen;
- b. eenheden belast met de hardnekkige verdediging van voor de defensie uitermate belangrijke en in aantal beperkte objecten; deze eenheden zullen het best voor hun taak berekend zijn indien hun organisatie ten volle is gebaseerd op die taak;
- c. eenheden belast met bewakings- en beveiligingsopdrachten.

Persoonlijk zou ik de mobiele territoriale eenheden gegroepeerd willen zien in bataljonsgevechtsgroepen, maar daarnaast een aantal losse, in hoofdzaak tactische, staven die in staat zijn het gevecht van twee tot vier bataljonsgevechtsgroepen te leiden.

De speciale eenheden voor verdediging van enkele sleutelposities van de landsverdediging mag ik hier verder buiten beschouwing laten, zij zijn bovendien gering in aantal.

De laatste categorie eenheden, namelijk die bestemd voor de meer statische beveiligings- en bewakingstaken, kunnen naar mijn overtuiging met een zeer eenvoudige organisatie en bewapening volstaan. Deze onderdelen, normaal ter sterkte van een compagnie, kunnen, waar zij hun statische taak in ons land ook verrichten, altijd ter plaatse of althans in de onmiddellijke nabijheid daarvan, terugvallen op bestaande vaste faciliteiten voor wat betreft de verpleging en het niet specifiek militaire onderhoud.

Dergelijke eenheden kunnen worden uitgerust met een enkel motorvoertuig, terwijl keuken- en drinkwaterwagens, koks, etc. en verbindingspersoneel zonder enig bezwaar achterwege kunnen worden gelaten.

Bewapening met geweren — desnoods van wat verouderd model — en misschien enkele lichte automatische wapens, is, gezien de te verrichten taak, voldoende.

De praktijk heeft inmiddels herhaaldelijk en overtuigend aangetoond, dat aan de stroom van verzoeken gericht aan de territoriale autoriteiten tot het leveren van wachten, posten en patrouilles, slechts voor een klein deel kan worden voldaan.

Indien dit in vreedstijd reeds zo is, hoe zal het dan in oorlogstijd zijn! De grootste fout zou worden begaan indien mobiele eenheden met deze taken zouden worden belast. Zonder te bepleiten dat op al deze verzoeken moet worden ingegaan, zou ik er toch op willen wijzen, dat het mogelijk moet worden geacht om snel een zeer groot aantal van deze eenvoudige compagnieën te mobiliseren voor wat betreft de aanwezige mankracht.

Onze zogenaamde „mobilisatiepot” beschikt over een zeer groot aantal mobilisabelen die niet worden opgeroepen omdat er op dat tijdstip voor hen geen mobilisatiebestemming meer is.

Aangezien, zoals ik reeds eerder heb betoogd, de uitrusting en bewapening van deze eenheden zeer eenvoudig kan zijn, kan over een groot aantal be-

wakingscompagnieën worden beschikt, waardoor veel kunstwerken, centrales, installaties en bedrijven beveiligd zouden kunnen worden tegen sabotage en kleinere aanslagen. De taak van de politie en hulppolitie zou hierdoor ook aanzienlijk worden verlicht.

De opdracht

Het derde punt van mijn korte analyse is dan de opdracht, of wel de taken van de territoriale verdediging.

De opdracht valt uiteen in drie hoofdelementen t.w.:

1. Verdediging en beveiliging van het betrokken grondgebied, in nauwe en voortdurende samenwerking met de civiele verdedigingsorganen, tegen vijandelijke ondernemingen van elke aard, zowel op de grond en van overzee, als door de lucht; onder deze ondernemingen zijn begrepen die welke gericht zijn op het verstoren van de concentratie en mobilisatie, zomede alle acties uitgevoerd door de inwendige vijand.
2. Bescherming van de aan- en afvoerlijnen (verkeersbeveiliging).
3. Verdieping en/of aanvulling van de verdediging uitgevoerd door de operationele strijdkrachten.

Daarnaast wordt de territoriale verdediging belast met het handhaven van orde en rust, de uitoefening van het Militaire Gezag, het nemen van maatregelen verband houdend met het evacuatie- en vluchtelingenprobleem, en de bewaking van krijgsgevangenen, geïnterneerden of deserteurs.

Zonder iets af te doen aan de betekenis van deze laatstgenoemde taken, en de moeilijkheden bij de uitvoering daarvan te onderschatten, lijkt het mij toch juist de opzet en organisatie van de territoriale verdediging in beginsel op de drie door mij genoemde hoofdelementen af te stemmen.

Het eerste element, dus de verdediging en beveiliging tegen vijandelijke ondernemingen van elke aard, sluit ook in zich de dekking van mobilisatie en concentratie. In zekere zin heeft deze taak minder betekenis dan vroeger, toen het begrip parate troepen nauwelijks bestond. Deze troepen immers beveilgden de nog te mobiliseren eenheden tegen een strategische overval op de grond. Toch is deze taak, gezien de moderne mogelijkheden van de lucht oorlog en geleide projectielen, gepaard gaande met het gebruik van luchtlandingseenheden op grote of kleine schaal, nog steeds van grote betekenis.

In hoeverre het waarschijnlijk moet worden geacht dat de vijand een *rolledige* verrassing zal kunnen bereiken, wil ik hier niet nader bespreken. Volstaan moge worden met op te merken dat, hoewel theoretisch een volledig verrassend uitbreken van een oorlog niet uitgesloten mag worden geacht, dit mij niet waarschijnlijk wil voorkomen.

Waar wél rekening mee moet worden gehouden, is de mogelijkheid dat onze mobilisatie en concentratie op het tijdstip van het uitbreken der vijandelikheden nog niet zijn voltooid. De gevolgen hiervan — ik behoef deze wel niet nader te omschrijven — kunnen van desastreuze aard zijn.

Hier volgt ook direct uit, dat een territoriale verdediging ten minste voor een deel volledig paraat dient te zijn.

Dit geldt dus in de eerste plaats voor de territoriale eenheden ingedeeld bij

de luchtverdedigings- en luchtwaarnemingsstelsels, zomede de luchtmacht en die eenheden welke tot taak hebben de verdediging van zeer voorname militaire objecten, de zgn. sleutelpunten.

Over mobiele eenheden moet, reeds direct na het verrassend uitbreken van een conflict, kunnen worden beschikt, aangezien — zoals ik reeds hiervoor herhaaldelijk heb betoogd — de vijand, mede door inzet van luchtlandings-eenheden, in staat moet worden geacht ons achterland op korte termijn tot operatiegebied te maken en wel in de meest uitgebreide betekenis van het woord.

De vraag rijst nu bij mij, of in ons mobilisatiesysteem voldoende mogelijkheden zijn om deze verrassing te kunnen opvangen.

Het moet ongetwijfeld als juist worden erkend, dat een mobilisatiesysteem rekening houdt met de mogelijkheid om de strijdkrachten naar gelang van de ontwikkeling van de toestand, in bepaalde fasen op voet van oorlog te brengen.

Het is echter naar mijn mening evenzeer noodzakelijk om, naast deze min of meer geleidelijke mobilisatie, voorbereidingen te treffen die gericht zijn op een acute versnelling van dit proces, voorbereidingen welke er dus rekening mede houden, dat mobilisatie en concentratie ook kunnen worden uitgevoerd in een periode dat 's vijands verrassende aanvallen plaatselijk chaos scheppen, verbindingen, vervoer en energiebronnen geheel of gedeeltelijk uitvallen en mogelijk ook acties van de inwendige vijand hiermede gepaard gaan.

Dit geldt uit den aard der zaak evenzeer voor de mobilisatie van alle organen van de civiele verdediging.

Het is ongetwijfeld niet eenvoudig om deze voorbereidingen te treffen.

Het snel inzetbaar maken van mobilisabele eenheden voor de territoriale verdediging, zou dan ook naar mijn mening aanzienlijk kunnen worden bevorderd door regionale mobilisatie van deze eenheden in het gebied, alwaar de oorlogstaak moet worden verricht of de uitgangs- of afwachtingsopstelling moet worden ingenomen.

De opkomstcentra dienen enerzijds zo dicht mogelijk bij deze plaatsen te worden gekozen, anderzijds mogen zij zich ook niet bevinden in de onmiddellijke nabijheid van voor de vijand aantrekkelijke doelen, zoals vliegvelden, havens, verkeersknooppunten, industriecentra, etc.

Indien dit uitvoerbaar zou zijn voor wat betreft de territoriale eenheden, zowel die bestemd voor een mobiel als voor een meer statisch optreden, kan de taak „dekking van mobilisatie en concentratie” met meer kans op succes worden uitgevoerd.

De tweede taak die ik heb vermeld, de beveiliging der aan- en afvoerlijnen, zal ongetwijfeld ook zware eisen stellen aan de territoriale verdediging. Deze beveiliging zal, wil zij niet een onaanvaardbaar grote hoeveelheid aan personeel en middelen opeisen, in hoofdzaak moeten berusten op een mobiel optreden, gepaard gaande met directe bescherming van de meest kwetsbare punten in de aan- en afvoerlijnen. Hierbij zullen zoveel mogelijk berekende risico's moeten worden aanvaard.

Voor wat betreft de derde, naar mijn mening ten minste even belangrijke taak, dat is dus de versterking of verdieping van de verdediging uitgevoerd door de operationele strijdkrachten, zou ik het volgende willen opmerken.

Indien tijdens de verdedigingsslag de operationele vooruitgeschoven strijd-

krachten zware verliezen hebben geleden en hun reserves zijn verbruikt, maar zij zich overigens nog in het door hun verdedigde gebied kunnen handhaven, dient alles in het werk te worden gesteld om deze eenheden te versterken, aan te vullen of te steunen.

Nog beschikbare mobiele eenheden der territoriale eenheden dienen daartoe direct te worden ingezet, deze eenheden kunnen zowel uit het achterland als het etappegebied afkomstig zijn.

Aarzeling of traagheid bij de uitvoering zou een miskennis zijn van een van de beginselen der oorlogvoering, nl. dat op het hoofdoperatietoneel de wezenlijke beslissing valt en dat men aldaar nimmer sterk genoeg kan zijn.

Ook op deze inzet van territoriale eenheden zal dus bij de opzet van de territoriale verdediging steeds meer moeten worden gerekend.

Onder verdieping van de verdediging uitgevoerd door de operationele strijdkrachten, versta ik het optreden van territoriale eenheden tegen de vijandelijke aanvalsgroepen, welke er in geslaagd zijn om zeer diep in of door het verdedigde gebied te stoten, zonder evenwel de verdediger als zodanig te hebben uitgeschakeld.

Het is de diepte opvangen, afgrendelen en indijken van doorgedrongen vijandelijke aanvalsgroepen, waar mogelijk door beperkt offensief optreden. vormen dan operatiën die één geheel uitmaken van de geweldige moderne verdedigingsslag die zich onmiddellijk over de gehele breedte van het Centraal Europees front zal uitstrekken. Het landfront zal reeds na enige dagen plaatselijk doorbrekingen kunnen vertonen van mogelijk honderden kilometers diep.

Hier moet ongetwijfeld tegen opgetreden worden: de enige reserves van betekenis kunnen in die fase nog slechts uit territoriale eenheden bestaan, waarvan de bevelhebbers dan onder bevel dienen te worden geplaatst van de commandanten der grote operationele eenheden.

De mobiele territoriale eenheden zijn nu eenmaal minder sterk voor wat betreft hun organisatie en vooral hun ondersteunende zware wapens, dan die van de operationele troepen. Zij zullen hun kracht dus voor een deel moeten opvoeren door het terrein en in het bijzonder de aanwezige hindernissen tot een maximum uit te buiten.

Misschien is hier het ogenblik, Mijnheer de Voorzitter, om, juist in het kader van de forward strategy, te wijzen op de blijvend grote betekenis van onze Rijn/IJssel-verdediging. Naast de natuurlijke kracht van de hindernis, dienen de territoriale eenheden in hun, wellicht beslissende strijd tegen 's vijands doorgedrongen gemechaniseerde en gepantserde eenheden, te beschikken over een ruim aantal mobiele anti-tankwapens van voldoende vermogen: bezitten zij deze wapens niet, dan zal hun strijd daardoor in ernstige mate worden belemmerd.

Maar bovenal moeten zij doordrongen zijn, van hoog tot laag, van een uitgesproken agressieve geest en beschikken over een grote mate van besluitvaardigheid.

Hoewel dus moet en kan worden aanvaard, dat de territoriale eenheden minder sterk zijn dan de operationele, behoren de staven, commandanten, ondercommandanten en kader te voldoen aan hoge eisen, zowel in geestelijk als lichamelijk opzicht.

Het terrein

Mijn gecompriëerde analyse zou wel zeer onvolledig zijn indien ik niet de factor terrein aan een korte beschouwing zou onderwerpen.

Over het algemeen bezit ons land een dicht en goed onderhouden wegennet, het is vlak en doorsneden door talloze rivieren, kanalen, beken en sloten.

In de regel zijn de mogelijkheden tot waarneming niet gunstig als gevolg van vele heggen, bomerijen en bebouwingen; het typische coulissenterrain.

Zonder mij te veel te verdiepen in een nauwkeurige en te tijdrovende terreinbeschrijving, zou ik uit de factor terrein de volgende punten willen lichten:

- met uitzondering van het midden, oosten en zuiden, is ons land weinig aantrekkelijk aanvalsgebied, zeker voor gemechaniseerde of gemotoriseerde verbanden;
- een aanzienlijk deel van ons land, waaronder de randstad Holland, ligt onder het zeeniveau; de waterstaatkundige toestand zal in oorlogstijd veel extra waakzaamheid en inspanning vereisen.
- de IJssel, voor een deel de Rijn en de Maas vormen in ons land natuurlijke hindernissen voor een uit oostelijke richting komende agressor;
- de van het oosten in westelijke richting stromende grote rivieren snijden ons land in twee delen. Dit scheidt zowel voor de verdediger als voor de aanvallende speciale problemen;
- in het dichtstbevolkte gebied, de randstad Holland, en de direct daar aan grenzende provincie Zeeland, zijn de voor de vijand voornaamste doelen gelegen, t.w. Rotterdam, Den Haag en de Westerschelde;
- de noordelijke provincies zijn door het IJsselmeer volledig gescheiden van het westelijk deel des lands; er is slechts één toegangsweg, de afsluitdijk;
- de diepte van ons land is gemeten van oost naar west, zeer gering (gemiddeld ± 250 km);
- de uit het oosten voerende mogelijke vijandelijke naderingswegen en het daaraan grenzende terrein, in het midden van ons land, begunstigen een vijandelijke opmars het meest.

Samenvattend valt ons grondgebied, ook gezien vanuit het standpunt van de aanvallende, uiteen in 3 delen.

1. het noordelijk deel, in grote trekken gevormd door de provincies Noord-Holland, de Waddeneilanden, Friesland, Groningen en Drente;
2. het middelste deel bestaande uit Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland en Overijssel;
3. Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Conclusie

De hoofdpunten uit mijn korte analyse brengen mij tot de conclusie, dat:

1. zowel de mobiele territoriale eenheden als die met een statische taak, dienen — voor zover niet paraat — ook bij een verrassingsaanval, snel te kunnen mobiliseren en ingezet te kunnen worden;

2. gezien de vijandelijke opmars- en aanvalsmogelijkheden en de ligging der waarschijnlijkste vijandelijke doelgebieden, de territoriale verdediging in operatief opzicht geleid moet worden door drie commandanten, t.w. resp. een Territoriaal Bevelhebber Noord, Midden en Zuid, uiteraard ressorterende onder de Nederlands Territoriaal Bevelhebber.
Het operatief commando dient een bevelsgebied te omvatten dat in diepte is gegroepeerd langs de waarschijnlijkste vijandelijke opmarsstroken; dit gebied vormt dus een aaneensluitend geheel.
In verband met de commandoverhoudingen en de samenwerking in het kader van de geallieerde oorlogvoering, kan het noodzakelijk zijn hier nog een afzonderlijk gebied van een territoriaal bevelhebber aan toe te voegen.
3. de oorlogsopstellingen der mobiele eenheden worden voornamelijk beïnvloed door:
 - a. de ligging der vijandelijke invalspoorten, in het bijzonder door die van de vliegvelden;
 - b. het tactisch gescheiden zijn van de midden en de zuid sector, zomede van het oostelijk en westelijk deel van de noord sector;
 - c. het insulaire karakter van Zeeland en de daaraan grenzende Zuid-hollandse eilanden;
 - d. de eis, dat snel achter de daarvoor in aanmerking komende noord-zuid lopende hindernissen een verdieping of aanvulling kan worden gevormd van de verdediging der operationele strijdkrachten; hierbij moet een sterk anti-tankfront kunnen worden gevormd.
4. gezien de dichtheid van bevolking en bebouwing, nagenoeg elke oorlogshandeling de burgerbevolking en de civiele diensten rechtstreeks zal treffen en dat de militaire territoriale verdediging hiervan, direct of indirect, de terugslag zal ondervinden.
5. de territoriale verdediging rekening moet houden met de specifieke, regionale belangen en eisen.

Met deze conclusie wilde ik mijn analyse besluiten om vervolgens nog enkele woorden te wijden aan de:

Voorbereiding en verwezenlijking van de samenwerking met de civiele verdediging

Mijnheer de Voorzitter, bewust heb ik de — zeker niet het minst belangrijke — twee punten, die naar mijn inzicht het wezen van de territoriale verdediging raken, aan het slot van mijn conclusie gesteld.

Het zal niet ontkend kunnen worden, dat de diensten behorende tot de burgerlijke verdediging (dus B.B., evacuatie, volksgezondheidszorg, noodvoedsel- en drinkwatervoorziening en noodhuisvesting), vervoer en waterstaat, zomede de telecommunicaties en de energievoorziening, een zeer grote, in vele gevallen zelfs beslissende invloed kunnen uitoefenen op militaire operatiën in het achterland.

Hierop volgt dan ook direct de logische gevolgtrekking, dat de territoriale verdediging moet beschikken over staven die een volledig inzicht en goede kennis hebben van de organisatiën, werkwijzen, mogelijkheden en beperkingen van deze civiele diensten. Ik zeg met opzet staven, aangezien één centrale instantie, anders dan een overkoepelende, beslist zou falen; slechts decentralisatie en delegatie van bevoegdheden, kan een goede kans van slagen bieden voor de samenwerking en het nemen van snelle gezamenlijke beslissingen van militaire en civiele autoriteiten.

Onze Nederlandse provincie bezit nu eenmaal een eigen aard en een eigen belangensfeer. Vergelijkt men met elkaar Zuid-Limburg, Zuid-Holland, Utrecht, Friesland en Zeeland, dan zijn er grote verschillen op alle mogelijke gebied zoals, de middelen van bestaan, de verbindingen, het terrein, oriëntatie op het buitenland of de zee, etc., etc.

Daarnaast zijn ook de provincies in het kader van de territoriale verdediging van dikwijls zeer verschillende betekenis, niet alleen als gevolg van de aanwezigheid van belangrijke objecten, industrieën of kwetsbare kunstwerken, maar ook door hun algemene geografische ligging en de bijzondere functies die zij bij de verdediging van het achterland vervullen.

Om een voorbeeld te noemen: de provincie Utrecht heeft als verbindingen- en vervoerscentrum een veel grotere betekenis dan de meeste andere provincies; Zeeland ontleent haar betekenis voornamelijk aan haar ligging, welke de Westerschelde, de toegang tot Antwerpen beheerst, terwijl het insulaire karakter van Zeeland speciale problemen met zich medebrengt, voor wat betreft de onderlinge verbindingen tussen de eilanden en de maritieme verdediging. Zo zou ik nog vele voorbeelden kunnen noemen, voorbeelden die echter alle leiden tot de conclusie, dat de militaire territoriale organisatie, wil zij efficiënt werken, ook moet worden aangepast aan de provincies en de als regel provinciale organisatie der civiele diensten.

In iedere provincie behoort dan ook een territoriaal commandant met een staf te zijn met een gezagsgebied overeenkomende met dat van de provincie.

Een normale staf bestaat in grote trekken uit de vier (eventueel Generale) Stafsecties en de Speciale Stafsecties. De taak van al deze secties nauwkeurig te vermelden ligt buiten het kader van mijn voordracht, maar wel zou ik erop willen wijzen, hoe reeds in deze militaire organisatie de mogelijkheid van een goede samenwerking met de diensten van de civiele verdediging aanwezig is.

Ik mag dit wel met enige voorbeelden toelichten.

Zo zullen de autoriteiten van de Burger Bescherming hoofdzakelijk te maken hebben met de G3 (c.q. S3) sectie, dat is de Sectie Operatiën.

De Evacuatie Bevolking met de G3 en de G4 sectie, de Telecommunicaties met de G3 en de Speciale Stafsectie Verbindingsdienst, de Volksgezondheidszorg met de G4 (dat is dus de stafsectie logistiek) en de Speciale Stafsectie Geneeskundige Dienst en omgekeerd.

Dit waren enige voorbeelden in het raam van de burgerlijke verdediging. De civiele autoriteiten belast met de inwendige veiligheid zijn aangewezen op de stafsecties G2 (Sectie Inlichtingen) en G3, die van de sociaal-economische verdediging, b.v. van de materialenvoorziening, richten zich tot de G4 (logistiek) terwijl voor wat betreft vervoer, de G3 met de G4 en eventueel de Sectie Transport, de aangewezen staforganen zijn.

Ook de civiele instanties op het gebied van de morele weerbaarheid kunnen

bij de G1 (sectie personeel en moreel) terecht. Het spreekt vanzelf, dat het initiatief voor het onderling gesprek, het overleg en de daaruit voorkomende samenwerking en onderlinge steunverlening, minstens evenzeer dient uit te gaan van militaire, als van civiele zijde.

De samenstelling en bezetting van de staf dient ook zoveel mogelijk rekening te houden met bepaalde omstandigheden. Indien in een provincie de dienst van Verkeer en Waterstaat een zeer voorname rol speelt, dan behoort in de staf van de territoriaal commandant ook een Speciale Stafsectie Genie aanwezig te zijn. Eén punt acht ik van zeer groot belang; de militaire instantie (i.c. het territoriaal commando) alwaar in mijn gedachtengang het samenspel van civiele en territoriale verdediging wordt verwezenlijkt, moet zich in vredes- en in oorlogstijd *geheel en ononderbroken* op deze hoofdtak kunnen richten. Het is wellicht geen bezwaar indien de territoriaal commandant troepen commandeert die voornamelijk zijn belast met bewakings- of beveiligingstaken en daarnaast de beschikking heeft over een kleine reserve. Indien echter de territoriaal commandant tevens moet optreden als troepencommandant over mobiele eenheden, b.v. een regiment infanterie, of enige bataljonsgevechtsgroepen, dan betekent dit, dat hij, zodra deze eenheden moeten worden ingezet, zelf het commando zal nemen. Het betekent dus ook, dat deze taak hem en zijn staf geheel zal opeisen en dat hiermede, zeer waarschijnlijk in een periode waar het juist het meest op aan zal komen, de samenwerking met de civiele verdediging in feite geheel wordt verbroken. Indien wij erkennen, dat deze samenwerking juist in een periode van operatiën van mogelijk beslissende betekenis kan zijn, kan een territoriaal commandant niet tevens en gelijktijdig een operatief commandant zijn.

De bataljonsgevechtsgroepen, regimenten infanterie, etc., kortom alle mobiele eenheden van de territoriale verdediging, dienen derhalve dan ook door de territoriale bevelhebbers en hun ondercommandanten te worden gecommandeerd.

Het is natuurlijk wel beslist noodzakelijk, dat een zeer nauwe liaison wordt onderhouden tussen de betrokken territoriale bevelhebber en de in het gezagsgebied van de territoriaal commandant gelegerde of optredende mobiele eenheden.

Dit contact dient in de eerste plaats door de territoriale commandant te worden gelegd en verzekerd. Voor hem is het van het hoogste belang bij voortdurend op de hoogte te zijn van voorgenomen en in gang zijnde operatiën in zijn gezagsgebied; verliest hij dit contact, dan zal zijn samenspel met de civiele verdediging hiervan direct de terugslag ondervinden.

Maar ook voor de territoriale bevelhebber is het nauw contact met de territoriale commandanten in zijn bevelsgebied van een moeilijk te onderschatten betekenis.

De diensten die het territoriaal commando kan bewijzen aan het operationele, en ik denk hierbij aan troepenverplaatsingen (verkeersregeling en -omlegging), legering, materialenvoorziening, etc., etc., mits het tijdig op de hoogte is en blijft, behoeven wel niet nader te worden toegelicht.

Zo, Mijnheer de Voorzitter, zie ik dan ook het territoriaal commando: gebonden aan de provincie, optredend als vraagbaak, adviseur en helper, zowel ten aanzien van de diensten der civiele verdediging als van de operationele commandant.

Gezamenlijke oefeningen

Indien ik mijn standpunt inzake de hoofdtak van de territoriale commandant en zijn staf heb uiteengezet, een taak die erop is gericht om de coördinatie en het noodzakelijk samenspel van alle organen, onderdelen en diensten deel uitmakende van de civiele verdediging enerzijds met die van de territoriale strijdkrachten anderzijds te verzekeren, dan geloof ik, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hiermede niet mag volstaan.

De vraag rijst immers onmiddellijk, hoe deze coördinatie en dit samenspel in vredetijd moeten worden voorbereid, beproefd en verbeterd. De enige wijze waarop dit kan worden bereikt, is het houden van gezamenlijke oefeningen in het kader van een op deze conceptie berustende veronderstelde oorlogstoestand.

In improvisatie „als het eenmaal zover is”, geloof ik beslist niet. De problemen waarvoor men in oorlogstijd zal worden gesteld zijn nu eenmaal dermate complex en veelzijdig, dat niet alleen een zeer goede kennis is vereist van elkaars organisatiën, maar dat deze kennis door oefenen in de praktijk moet worden getoetst en verrijkt.

Het is mijn vaste overtuiging dat hier het geloof in improvisatie berust op een ernstige onderschatting van de betekenis van de civiele verdediging in het kader van de oorlogshandelingen. Ik zou het dan ook zo willen stellen, dat een improvisatie in oorlogstijd slechts een redelijke kans van slagen biedt indien daar vele gevarieerde gezamenlijke oefeningen op dat gebied in vredetijd aan vooraf zijn gegaan.

Onder oefeningen versta ik hier zowel praktische oefeningen, dus met personeel en materieel, als oefeningen op de kaart, commandopost-, kader- en staf oefeningen.

Ik besef hierbij volkomen, dat het geregeld houden van gezamenlijke oefeningen, waarbij *alle* organen, onderdelen en diensten van de territoriale en civiele verdediging geheel of zelfs ook maar ten dele zijn betrokken, uit hoofde van praktische en financiële bezwaren, als onuitvoerbaar moet worden aangemerkt. Toch kan en moet in dit opzicht nog veel worden verricht.

Alvorens tot bepaalde aanbevelingen te komen, moet echter een — zij het zeer globaal — inzicht zijn verkregen in het huidige oefeningsbeeld.

Vloot, leger en luchtmacht oefenen reeds voortdurend en geregeld, zowel afzonderlijk als gezamenlijk, al of niet in NAVO-verband. Oefeningen in „inter-service” verband zijn, om begrijpelijke redenen, helaas minder talrijk; zij zijn voor de verdediging van het achterland uiteraard van hetzelfde belang als voor de operationele strijdkrachten.

De vraag lijkt echter gewettigd, of hij het ontwerpen van militaire oefeningen in groter verband steeds voldoende rekening wordt gehouden met de invloed van de civiele verdediging op de te beoefenen operatiën en het aangenomen oefenverloop.

Bij het ontwerpen van oefeningen van enig formaat, zeker in het kader van de verdediging van het achterland, moet deze invloed worden onderkend. Dit kan alleen tijdig geschieden indien bij het opzetten en vooral by de voorbereiding der oefening, de daarvoor in aanmerking komende diensten van de civiele verdediging worden geraadpleegd en voor zover mogelijk worden ingeschakeld, ook tijdens de oefening.

Het is bekend, dat ook in de verschillende sectoren van de civiele verdedi-

ging, geregeld wordt geoefend. Deze oefeningen zijn intern, dan wel in samenwerking met andere diensten en soms ook in NAVO-verband.

Of alle diensten van de civiele verdediging, ook die waarvan de invloed in oorlogstijd van zeer grote betekenis moet worden geacht, in voldoende mate oefenen, moge evenwel betwijfeld worden. Van groot belang is hier het financieel aspect, men kan nu eenmaal niet oefenen indien niet beschikt wordt over de daartoe benodigde gelden.

Van zeer groot nadeel is evenwel de omstandigheid dat er in Nederland geen centrale instantie is, die volledig op de hoogte is met de geplande oefeningen, in en buiten NAVO-verband, van de organen der civiele verdediging en die der strijdkrachten, laat staan een instantie welke in staat is om deze oefeningen te coördineren en omtrent de uitvoering en deelname de nodige aanbevelingen te doen c.q. richtlijnen te verstrekken.

Hiermede heb ik getracht in enkele grote trekken de huidige stand van zaken op het gebied van oefeningen te kenschetsen, die naar mijn inzicht nog verre van volmaakt is.

Het verdient dan ook alle aanbeveling een centrale instantie in het leven te roepen, die:

- a. tijdig een volledig inzicht verkrijgt van alle geplande oefeningen zowel in het kader der civiele verdediging als van de strijdkrachten, zowel in NAVO- als in nationaal verband;
- b. de bevoegdheid bezit omtrent de deelname van bepaalde civiele diensten en strijdkrachten aan gezamenlijke oefeningen aanbevelingen te doen;
- c. een gezamenlijk oefeningsprogramma en gezamenlijke oefeningen kan — eventueel doen — ontwerpen;
- d. de ervaringen, opgedaan bij en de conclusie getrokken uit de oefeningen, op overzichtelijke wijze vastlegt en deze aan alle daarvoor in aanmerking komende autoriteiten toezendt.

Deze „centrale oefenstaf” moet uiteraard over een door de Regering verleende autoriteit beschikken, wil zij aan haar doel beantwoorden. Zij zou bij voorbeeld een algemene instructie kunnen ontvangen van de Algemene Verdedigingsraad en dit college omtrent het te voeren oefeningsbeleid geregeld kunnen adviseren. Een nauw contact met de Commissie Algemene Verdedigingsvoorbereiding is uiteraard geboden. Het spreekt ook vanzelf, dat de oefenstaf zich onthoudt van inmenging bij oefeningen van diensten of strijdkrachten welke van interne aard zijn, zoals die op organisatorisch of staftechnisch gebied en alarmoefeningen.

Ik stel mij voor dat deze oefenstaf een vaste kern moet bezitten van permanente leden van de het meest bij gezamenlijke oefeningen betrokken diensten der civiele verdediging en van de drie weermachtsonderdelen. Deze kern moet beperkt blijven, de taak van de permanente leden kan echter naar mijn mening niet vervuld worden als „nevenfunctie”. Een tijdelijke uitbreiding van de vaste oefenstaf met een aantal medewerkers afkomstig van de bij oefeningen betrokken diensten en strijdkrachten, moet mogelijk worden geacht. Het lijkt mij raadzaam om zowel het aantal deelnemers, als het gebied waarin de gezamenlijke oefening zich afspeelt, aanvankelijk te beperken, dus eerst oefenen in regionaal en daarna in provinciaal verband, om later het zwaarte-

punt te kunnen verleggen naar de oefeningen in groter verband, dus de nationale en bondgenootschappelijke.

De onlangs ingestelde provinciale coördinatiecommissies kunnen hierbij een voorname rol spelen.

Het lijkt mij logisch en ook verantwoord, dat de leiding van de centrale oefenstaf hoofdzakelijk in militaire handen wordt gelegd. De meeste ervaring ten aanzien van oefeningen hebben ongetwijfeld de militairen en waar alle oefeningen zich afspelen tegen de achtergrond van de oorlog, dienen zij het meest geschikt te worden geacht om bij de opzet en het bepalen van het doel der gezamenlijke oefeningen, de leiding te nemen.

Nu zal men zich afvragen of deze oefenstaf geheel los van alle reeds bestaande organisatiën moet worden opgericht, dan wel de mogelijkheid aanwezig zou zijn een reeds bestaande staf of instelling daarmee te belasten, uiteraard door toevoeging van personeel en de nodige middelen.

Onwillekeurig gaan onze gedachten dan direct uit naar het Defensie Studiecentrum, welke instelling — ik behoef dit zeker in dit gezelschap niet nader toe te lichten — daarvoor ongetwijfeld het meest in aanmerking zou komen.

Immers er wordt reeds gezamenlijk geoefend op het Defensie Studiecentrum, er vindt daar voortdurend een vruchtbare, door de staf geleide, gedachtenwisseling plaats tussen de vertegenwoordigers van de civiele organen, die ten nauwste bij de verdediging van het achterland zijn betrokken, met officieren van de drie weermachtsonderdelen.

De grondslagen en doctrines voor de samenwerking zijn en worden in feite aldaar gelegd en bestudeerd.

Het vaststellen van het beleid en het programma inzake gezamenlijke oefeningen, het ontwerpen en leiden daarvan, en ten slotte het verwerken en verspreiden van de opgedane ervaringen, lijkt mij alleen uitvoerbaar indien een vaste kern van een oefenstaf aan de Directeur en de Staf van het Defensie Studiecentrum wordt toegevoegd.

Hoe de samenstelling en sterkte van deze kern moeten zijn, zou nader moeten worden bestudeerd; zij behoeft naar mijn mening niet groot te zijn, mits zij ook niet voor andere taken wordt gebruikt. Dit zou dus een mogelijke oplossing zijn, welke het grote voordeel biedt van aansluiting op een bestaande instelling die op het gebied van gezamenlijke oefeningen reeds een bepaalde ervaring heeft.

Wellicht zullen enkele civiele instanties aanvankelijk wat vreemd en onwennig staan tegenover mijn voorgestelde centrale oefenstaf en de eerste oefening waaraan zij zullen deelnemen; ik vertrouw er echter geheel op, dat, gezien de alom aanwezige wil tot samenwerken, dit gevoel na de eerste gezamenlijke oefening niet alleen geheel is verdwenen, maar dat integendeel de wil tot meer oefenen zal worden gestimuleerd.

Bij de gezamenlijke oefeningen zal ook moeten blijken of de civiele en militaire verdedigingsvoorbereidingen zijn gecoördineerd in tijd en omvang.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb misschien wat te lang stilgestaan bij de gezamenlijke oefeningen, maar ik meen toch dat dit wel verantwoord moet worden geacht, juist in het kader van de verdediging van het achterland, een verdediging die staat en valt met de samenwerking tussen en de onderlinge steun van de militaire en de civiele verdediging.

Besluit

Hiermede. Mijnheer de Voorzitter, ben ik gekomen aan het einde van mijn voordracht. Ik besef ten volle, dat een deel van de door mij ontvouwde denkbeelden niet volledig is afgerond en uitgewerkt. Ik geloof ook niet dat dit van mij, gezien de aard van het onderwerp, kon worden verwacht.

Met de wens, dat ik in ieder geval iets heb mogen bijdragen tot een verruiming van het inzicht in de verdediging van ons land, moge ik mijn voordracht besluiten (*Applaus*).

De Voorzitter:

Het applaus zal U reeds hebben geleerd hoezeer uw voordracht is gewaardeerd. Ik zou thans willen voorstellen enkele minuten te pauzeren; en de heren die in debat willen treden of nog nadere inlichtingen willen vragen, die de inleider ongetwijfeld zal willen beantwoorden, willen zich in die tijd wel opgeven bij de Kolonel Boots.

PAUZE

De Voorzitter:

Ik geef hierbij als eerste het woord aan de Kolonel H. L. T. Ubbink, Chef Staf N.T.B.

Kolonel Ubbink:

Mijnheer de Voorzitter, het kan haast niet anders of men heeft verwacht, dat iemand uit de territoriale sector het debat zou openen en alhoewel ik U in het verdere verloop misschien ietwat moet teleurstellen, heb ik gemeend toch naar voren te moeten komen om enkele opmerkingen en aanvullingen te geven.

Ik geloof dat dit ook noodzakelijk is, omdat juist sinds kort plannen voor de toekomst worden uitgewerkt, die ten dele mogelijk een iets andere richting uitgaan. Het is derhalve voor mij persoonlijk moeilijk om in debat te gaan, doch wel wil ik gaarne nog enkele punten nader toelichten; zulks te meer daar mijn Chef, de Luitenant-Generaal Buurman van Vreeden, enkele dagen geleden de lezing ter inzage ontving en door omstandigheden heden niet aanwezig kon zijn.

Mag ik dan allereerst de inleider mijn dank betuigen voor het boeiend en realistisch — mag ik het noemen — pleidooi, dat is gehouden voor een goede territoriale verdedigingsorganisatie.

Met U ben ik van mening, dat een verscheidenheid van troepen, waaronder zeer mobiele elementen, de grondslag voor een zo goed mogelijke territoriale verdedigingsorganisatie moet vormen.

Ook een herziening van de territoriale opzet, met als grondslag één TC per Provincie, is in beginsel reeds goedgekeurd en wordt thans nader uitgewerkt. Of het daarbij noodzakelijk is de TC van zijn operationele taak te ontlasten, staat voor mij nog niet vast; een en ander hangt in belangrijke mate af van de hoeveelheid mobiele operationele troepen, welke de NTB in de komende jaren ter beschikking zullen worden gesteld.

Wel wil ik erop wijzen, dat het laten van de operationele taak bij de TC inhoudt, dat de staven van de TC'n zullen moeten worden herzien en wel in dien

zin, dat zij een operatief en een meer statisch administratief element zullen moeten bevatten.

Mijnheer de Voorzitter, de inleider heeft n.m.m. terecht het aantal benodigde operationele eenheden niet in cijfers uitgedrukt.

Ter versterking van zijn standpunt moge ik nog het volgende naar voren brengen.

Eenzijds is gesteld, dat in de toekomst een gevechtszone een aanzienlijke diepte zal hebben, terwijl anderzijds — bij de voorwaartse strategie — gesproken wordt over de IJssel-zone als een territoriale nationale zaak.

Nu zijn, ook op geallieerd niveau, nog steeds studies gaande over de nodige diepte van het gevechtsveld en worden daarbij de rivieren Rijn/IJssel zeker niet buiten beschouwing gelaten.

Dit maakt een schatting alsmede een discussie over de benodigde operationele eenheden in het achterland welhaast niet doenlijk.

Dit houdt tevens in, dat de omvang van het gevaar van luchtlandingen in de toekomstige Nationale Sector in dit stadium moeilijk is te bepalen.

Er is thans nog één onderwerp, dat ik gaarne wil aanroeren en dat — zoals door de inleider reeds is belicht — zeker niet het minst belangrijke moet worden geacht en waarmee ik doel op de samenwerking met de civiele sector.

Ook in dit opzicht deel ik de mening van de inleider, dat een nauwe samenwerking op Provinciaal/TC-niveau een eerste vereiste is en in vreedstijd reeds zo goed mogelijk tot stand moet worden gebracht.

Eén der geëigende middelen daartoe is het houden van gezamenlijke oefeningen. Of het Defensie Studie Centrum voor het regelen van deze materie de meest geëigende instantie is, vermag ik op zo korte termijn niet geheel en al te beantwoorden.

Voor zover ik thans kan overzien, heeft het Centrum zijn waarde reeds herhaalde malen getoond als gangmaker op het gebied van samenwerking.

Het heeft de mensen tot elkaar gebracht en hen geleerd begrip te hebben voor elkanders problemen.

Ik geloof dat wij dit zo moeten houden en de regeling van verdere daadwerkelijke oefeningen moeten overlaten aan de desbetreffende commando-organen.

Mijnheer de Voorzitter, hiermede ben ik aan het eind gekomen van mijn toelichting.

Vice-Admiraal b.d. A. G. Pinke:

Mijnheer de Voorzitter, mijne heren, ik sta er natuurlijk een beetje anders tegenover als de vorige spreker, die hier sprak als werkelijk deskundige en niemand kan van mij verwachten dat ik op het gebied van territoriaal bevel maar enigszins deskundig ben. Ik zou dan ook zeker niet het woord gevraagd hebben, ware het niet dat ik in de voordracht één ding gemist heb. Iets dat mijns inziens van zeer doorslaggevend invloed kan zijn op het hele probleem van de territoriale verdediging en wel de radio-actieve „fall out”. Mijne heren, wij kunnen verwachten dat in een oorlog ons land voor een gedeelte, misschien geheel, maar wij zullen hopen niet geheel, bedekt zal worden door een radio-actieve „fall out”. Door de overheersende westenwinden, niet

alleen in de troposfeer, maar nog veel sterker in de stratosfeer. zal de explosiewolk van een waterstofbom, die hoog tot 25.000 tot 30.000 meter komt hoogstwaarschijnlijk naar het oosten gedreven worden. En aangezien wij moeten rekenen op het werpen van waterstofbommen op Engeland, moeten wij verwachten, dat er vanuit Engeland een radio-actieve „fall out“ over Nederland zal neerdalen. Wat is de invloed op de territoriale verdediging van deze radio-actieve „fall out“? Ik wil het niet hebben over de slachtoffers die zullen vallen. Er zijn middelen mogelijk om het aantal slachtoffers te beperken; hoewel er natuurlijk altijd slachtoffers zullen vallen. Maar één belangrijk kenmerk heeft deze „fall out“ en dat is het volkomen belemmeren van alle mobiliteit voor enige dagen. Na de voordracht die wij gehoord hebben is juist ook bij de territoriale verdediging van enorm veel belang de mobiliteit. En deze wordt door de „fall out“ ernstig aangetast.

Eerst iets over de beveiliging. Wanneer een gebied onder de „fall out“ ligt dan is er maar één ding dat er kan gebeuren en dat is, dat de mensen ondergronds gaan. Er zijn mensen in barakkenkampen, in tenten, op de weg en dergelijke, en zij zullen onherroepelijk het slachtoffer worden, misschien niet direct, want de „fall out“ werkt met vertraging, maar dan toch binnen een dag of veertien, zodat een gehele troepenmacht totaal buiten gevecht gesteld wordt wegens vergiftiging met radioactiviteit, wanneer deze niet tijdig goede bescherming vindt. Het gebied zelf, waar de „fall out“ valt, is ook voor de vijand onbereikbaar. Wanneer hij daar luchtlandingstroepen zou neergooien, als wij hem binnen dat gebied kunnen houden, dan sterft hij wel uit; er zal weinig aan te doen zijn; hij kan ook ondergronds gaan, maar hun gevechtswaarde zijn de troepen daar ten enen kwijt. Maar onze eigen troepen die in dit gebied zitten, zijn óók hun gevechtswaarde kwijt; zij zijn ondergronds.

De kans dat deze „fall out“ neerkomt, betekent dit, dat hij in het westen van het land het eerst en misschien onverwacht neerkomt, omdat het in hoge mate de vraag is of wij waarschuwingsposten in de Noordzee kunnen handhaven. Maar niet alleen dat hij daar onverwacht kan komen en het eerste komt, maar bovendien van de grootste intensiteit.

Hier is het het urgentst ondergronds te gaan. De troepen die hier gelegerd zijn, zullen de grootste moeite hebben ondergronds te gaan. Men heeft een uur tijd misschien om te graven, misschien iets meer. Men kan wel onderkomens maken in ons natte land, maar voor zover mijn eigen kennis strekt, ik ben in deze ook geen insider, — is geïmproviseerd diep graven in ons Hollandse polderland toch wel vrijwel uitgesloten. Onderbrengen in kleine woningen en al dergelijke geeft niet. De verdunningsfactor in een kleine woning is misschien 1/5, volkomen onvoldoende om de mensen veilig te stellen. Dit kan niet. Dit leidt dus tot de noodzaak de mobiele eenheden in het oosten van het land te concentreren en niet in het westen. Een heel belangrijk punt voor onze territoriale commandovoering! Als er dus in het westen wat gebeurt, zal de mobiliteit er voor moeten zorgen dat er in het westen steun kan worden verleend. Op die mobiliteit kom ik dadelijk terug.

Dan nog een ander punt. Als er over het land een „fall out“ valt — dan moet u me goed begrijpen dat die „fall out“ helemaal niet van west naar oost hoeft te liggen, maar dat een „fall out“-patroon belangrijke krommingen kan vertonen; door b.v. het passeren van barometrische depressies, van

weerfronten, kunnen er zeer belangrijke knikken in komen, zodat een „fall out” ook van het noorden van het land kan binnenkomen en dwars door ons land een strook kan vormen die praktisch onbegaanbaar is voor onze troepen. Een punt waar wij dus wel op moeten letten is dat wij op de mobiliteit niet altijd mogen rekenen, omdat het wegverkeer ernstig kan worden aangetaast door de radio-actieve „fall out”. Hoe kleiner de intensiteit, dus hoe verder van het explosiepunt, des te eerder zal de mogelijkheid tot wegverkeer weer zijn hersteld. Bovendien zijn er echter verbindingswegen van oost naar west waar de „fall out” een betrekkelijk kleine rol speelt — ik zeg niet: helemaal geen rol — dat zijn de rivieren. Als men zorgt voor een behoorlijk watertransport op de rivieren, dan heeft men afstanden, zeker op de Waal, van toch een 100, 150 meter tot de wal. Dat is voldoende om de straling belangrijk te verzwakken. Op de Rijn—Lek geldt dit natuurlijk in mindere mate. Maar in verband hiermede zal het Territoriaal Bevel moeten zorgen voor de mogelijkheden van snelle verplaatsing over de rivieren. Of de plannen voor inundatie hiermee in overeenstemming zijn weet ik niet, maar het zou een vraagpunt kunnen zijn dat invloed zou kunnen uitoefenen op de plannen tot inundatie. Het is noodzakelijk de grote rivieren te handhaven als verkeersaders, omdat de radio-activiteit op de rivieren weinig invloed heeft.

Mijnheer de Voorzitter, dat was iets wat ik over de voordracht had willen zeggen. Nog een punt dat ik bijna zou vergeten. Over de samenwerking met de civiele krachten: daarin is ook niet genoemd door de inleider, de samenwerking op het gebied van de „fall out”. Ik moet eerlijk zeggen dat dit een zaak is die ook voor de B.B. van het grootste belang is. Hoe dit geregeld moet worden, de samenwerking tussen misschien het Territoriaal Bevel, maar meer waarschijnlijk de Luchtstrijdkrachten in de vaststelling, afbakening, bewaking enz. van het gebied van de radio-actieve „fall out” moet gezamenlijk worden bestudeerd. Dit is een aangelegenheid, die zeker ook bij de hele territoriale verdediging van Nederland de moeite waard is om nader onder de loep te worden genomen. Mijnheer de Voorzitter, dit is wat ik over deze voordracht had willen zeggen. Ik dank de heren zeer voor hun aandacht.

Luitenant Kolonel L. A. Savalle:

Mijnheer de Voorzitter, de Chef van de Generale Staf heeft mij verzocht, zulks n.a.v. het gestelde in de stellingen van de inleider, bekend te maken, dat een nieuwe territoriale indeling in bewerking is. Per provincie wordt een Territoriaal Commando ingesteld, met daarboven voor het gehele territoire drie Territoriale Bevelhebbers. De grenzen tussen de Territoriale Bevelhebbers wijken echter enigszins af van die van de inleider, in zoverre dat de door hem horizontaal getrokken grens tussen de TB Noord en TB midden langs de provincie Overijssel, in het nieuwe plan verticaal en West langs de provincie Overijssel en Gelderland is gedacht, waardoor een TB Oost, een TB West en een TB Zuid ontstaan. Een en ander is in belangrijke mate mede een gevolg van omstandigheden, veroorzaakt door de bondgenootschappelijke oorlog, namelijk de begrenzing van de zgn. combat zone.

Mij verder bepalende tot de voordracht, kan ik mij niet vrij maken van het gevoel, dat hier en daar van een dualisme sprake is. Waar enerzijds uit de

analyse blijkt, dat het Nederlandse territoir als een neventerrein moet worden beschouwd en het hoofdoeratietoneel elders ligt, worden toch aan de territoriale verdediging bijzonder hoge eisen gesteld, eisen waarop ten slotte de voor deze verdediging beschikbaar te stellen middelen moeten worden afgestemd.

In hoofdzaak noemt inleider hiervoor twee redenen, namelijk de vrijwel onbeperkte kans op luchtlandingen van grote omvang en het feit dat de territoriale verdediging zich reeds onmiddellijk bij het uitbreken van de strijd geconfronteerd kan zien met doorgestoten vijandelijke pantserformaties.

Met betrekking tot het gevaar van luchtlandingen in een mate en omvang als juist aangehaald, verschil ik met inleider van mening. Alvorens sprake is van het bevechten van het luchtoverwicht voor luchtlandingen, zal in de eerste plaats de strijd om het atoomoverwicht worden gevoerd, een strijd waarbij vooral de luchtmachtsector is betrokken. Aannemende dat die strijd niet door een der partijen, in dit geval de tegenstander, met één verrassende klap wordt gewonnen, zal zij vernietiging op grote schaal ten gevolge hebben en aanzienlijke verliezen toebrengen. Vele experts zijn zelfs de mening toegedaan dat hierna voor wat betreft de grondstrijdkrachten geen sprake meer is van gecoördineerde operaties op grote schaal. Te meer geldt dit voor bijzonder moeilijke en veel middelen vereisende operaties als luchtlandingen van grote omvang. Bovendien zullen zij onder die omstandigheden niet worden ingezet tegen secundaire doelen.

Voor wat betreft de doorstotende pantsereenheden, geloof ik niet dat wij uit moeten gaan van de mogelijkheid dat krachtige pantsereenheden reeds bij het begin van de strijd tot in het achterland doordringen. In dat geval is de combat zone niet goed gekozen en te ondiep. Het zou onjuist zijn de territoriale verdediging — met de daaruit voortvloeiende consequenties t.a.v. aard en omvang der in te delen middelen — van huis uit daarop te baseren.

In algemene zin acht ik het bij deze beschouwingen dan ook beter te spreken over de verdediging van het achterland dan over de territoriale verdediging.

Eerstgenoemde benaming geeft reeds onmiddellijk een aanduiding van het begrip en karakteriseert enigszins de aard van deze verdediging uit militair oogpunt alsmede de daaraan te stellen eisen.

Ten slotte een enkele opmerking n.a.v. de door inleider bepleite oefeningen onder leiding van het Defensie Studie Centrum. Het geheel klinkt zeer aantrekkelijk. Nochtans zou ik, zonder overigens reeds een oordeel te hebben, ten behoeve van de verdere gedachtenvorming nog graag een vraag willen stellen.

In het algemeen is het wenselijk oefeningen gericht op de werkelijkheid en ten doel hebbend de deelnemers te oefenen voor hun taak daarin, te doen houden onder leiding van de desbetreffende verantwoordelijke instantie. Aan deze voorwaarde voldoet het DSC niet. Wellicht kan inleider hierover nog enkele woorden zeggen.

Kolonel b.d. Dr. W. Fenilletan de Bruyn:

Mijnheer de Voorzitter, allereerst wil ik mijn lof uitspreken over de wijze waarop de inleider zijn voordracht heeft gehouden. In zeer veel opzichten ben ik het volkomen met hem eens. Ik wil niet over de details praten, dat heeft geen

zin. Alleen wil ik vaststellen dat mijn approach een heel andere is geweest dan die van de inleider. Ik ben uitgegaan — en nu gebruik ik een communistische term die de Russische Generale Staf altijd gebruikt wanneer zij een probleem bekijkt —, van de objectieve feiten. Die objectieve feiten zijn de volgende: Aan de kant van het Westen staan 30 parate divisies, indien u er 35 van wilt maken mij best, maar dat zal toch ongeveer de sterkte van het parate schild zijn. Laat ik aannemen, want niemand weet precies hoe lang het zal duren, dat dit afhangt van de luchtaanvallen en de bomtreffers, dat men na zes weken het dubbele aantal aan divisies heeft. Daar staan aan de Russische kant tegenover 150; onder gelijke voorwaarden zal dat dus na zes weken het dubbele zijn dus 300 divisies. Objectieve feiten zijn verder dat op het einde van de 2e wereldoorlog het aantal divisies dat de Russen onder de wapens gebracht hebben in totaal 700 bedroeg. Waar zal het dus om gaan? Om een wedloop!

Wij zullen op een gegeven moment de verdediging hier in West-Europa zo lang moeten volhouden totdat de balans geleidelijk aan overslaat door het te hulp snellen van troepen overzee. En nu komt de vraag: hoe speelt men dat klaar met 30 divisies. Ik geloof dat geen van U van mening zal zijn dat wanneer deze 30 divisies zich ingraven en een stellingoorlog gaan voeren, er dan enige kans op een overwinning zou zijn. Wie de geschiedenis van de Russische veldtocht in de 2e wereldoorlog kent, heeft gezien dat het alleen mogelijk is om stand te houden tegen een 10 tot 15-voudige overmacht, wanneer men een beweeglijke verdediging toepast. En het is bekend dat dit niet gelukt is aan het Duitse leger omdat Hitler er zich tegen verzette. Zo komt men dus tot de noodzaak van de beweeglijke verdediging van West-Europa.

Ik ga nu een ander woord gebruiken, de dynamische verdediging, iets heel anders dan de beweeglijke!

Ik heb nagegaan of er in de krijgsgeschiedenis wel eens meer dergelijke situaties voorgekomen zijn. En ik ben in de eerste plaats beland bij een van de meest geniale strategen. Baron de Jomini, in zijn beschrijving van de oorlog van Frederik de Grote, de 7-jarige krijg, die onder soortgelijke omstandigheden tegen verbonden Oostenrijkers, Fransen en Russen moest vechten. Voorts heb ik de operaties van Napoleon nog eens bestudeerd en om helemaal modern te zijn ook ervaringen van mensen van onze tijd, die onder dergelijke omstandigheden hebben moeten vechten, zoals Mao Tse-toeng. Ik ben tot een wonderlijk resultaat gekomen. Wat wij nodig hebben zijn niet zozeer territoriale troepen, maar troepen die snel gemobiliseerd moeten worden, die direct bij de hand zijn, de zogenaamde lichte troepen, uit de zevenjarige oorlog en uit de Napoleontische oorlogen. En wanneer men nagaat hoe die lichte troepen zijn gebruikt, en men leest het relaas van de slagen van Künersdorf, Kollin, Hochkirch na, waarbij Frederik een vreselijk pak slaag heeft gehad, dan ziet men dat dit is gekomen door een gemis aan lichte troepen of door een juist gebruik van lichte troepen door de Oostenrijkers.

Wat waren die lichte troepen eigenlijk? Het waren troepen die gewoon bewapend en uitgerust waren als de infanterie, op de uniform na. Maar zij hadden een eigen logistieke verzorging en hun wapens veroverden zij zo nodig op de vijand. Zij werden uitdrukkelijk niet tot de combattanten van het operationele leger gerekend. Zij vochten afzonderlijk, en hun taak was een heel

belangrijke. Ik weet niet hoe het U vergaan is met de theoretische opzet van de thans gangbare strategie en tactiek. Men zegt dat wij de vijand tot concentratie moeten dwingen en dan met een atoombom moeten vernietigen. En als wij zelf aanvallen, concentreren wij onze macht op één punt, het hoofdaanvalspunt. Maar de grote vraag is hoe men dat ten uitvoer moet brengen. Men kan dit niet doen zonder lichte troepen die nauwkeurige gegevens moeten verzamelen over de situatie bij de vijand. Dat leert ons de geschiedenis van de Napoleontische oorlogen en van Frederik de Grote.

U moet die troepen ook gebruiken om op een gegeven moment de vijand op een hoop te jagen en daarna aan te vallen.

Ik kan hier natuurlijk niet diep op deze materie ingaan, maar de Jomini zegt: „de moeilijkheid met deze troepen is, dat er maar een heel enkele commandant is die hen goed weet te gebruiken”. De enige commandant aan de Oostenrijkse kant in de 7-jarige oorlog was de generaal Laudon. Het is Mao Tse-toeng geweest die in 16 woordtekens de hele tactiek van deze lichte troepen heeft omschreven en ik geloof niet dat ooit iemand hem dat zal verbeteren. Als men nu de gevechten van Mao Tse-toeng eens nader bekijkt, dan ziet men dat het om 5 achtereenvolgende veldtochten gaat, grote veldtochten, waarin op het laatst een miljoen man aan de kant van Tsjiang Kai-sjek waren ingeschakeld — wat dus niet gering is — die aanwijzingen kregen van adviseurs, onder andere Duitse Generaals. Het was door het gebruik van deze lichte troepen en zijn grote beweeglijkheid, vandaar dat ik spreek van dynamische beweeglijkheid, waardoor Mao tot drie keer toe een overmacht aan nationalistische Chinese troepen, die 10 tot 15 maal zo groot was, wist te verslaan. Maar zijn gevaarlijkste tegenstander bevond zich in de Communistische Partij zelf. Het was Li Li San die werd geïnspireerd door een man van de Comintern, die door Stalin was gezonden. Zij rieden aan om zich in te graven en zich passief te gaan verdedigen. Dat werd de ondergang van het Chinese leger in Kiangsi. Toen de toestand kritiek werd, werd een partijvergadering belegd en won Mao Tse-toeng het pleit. Li Li San werd uitgeschakeld en de man van de Comintern werd eruit gejaagd. Toen begon de mars van 8000 mijl naar het Noorden. Maar de tactiek veranderde niet en vanaf dat moment is de zege van Mao Tse-toeng begonnen.

Wanneer ik deze feiten releveer kom ik tot de conclusie, dat wanneer wij met enige schijn van kans het zo lang willen uithouden tot de machtsbalans begint over te slaan door de aankomst van overzeese troepen, er geen andere strategie mogelijk is dan die waarbij van lichte troepen gebruik wordt gemaakt. Het moge mij vergund zijn U te vertellen wat de Jomini in zijn principes daarover zegt. In het zesde principe van zijn „Traité des grandes opérations militaires” zegt hij o.a.: „on organise a cet effet, quelques divisions de cavalerie légère qui n'entrent point dans les cadres des combattants”.

Logistiek zijn zij dus geheel zelfstandig. Zij verzorgen zichzelf en zorgen voor eigen wapens. De Jomini meent dat deze lichte troepen de gevaarlijkste zijn voor iedere generaal. Vooral, omdat zij de verbindingen verstoren en de commando organen en de logistieke verzorging bedreigen. Daarom is vroeger een ruim gebruik van deze troepen gemaakt. De Jomini zegt verder: „Tant qu'une armée n'en avait que quelques régiments on n'en

connaissait toute la valeur. Mais lorsque le nombre en a été porté jusqu'à 15 ou 20 mille on a senti toute son importance, surtout dans le pays dont la population ne leur est pas contraire."

Dat zijn de ervaringen van de Jomini. En als ik nu terugkom op de kwintessens van het betoog van de inleider, dat naar mijn mening het belangrijkste is, dan is dit, dat territoriale troepen plaatselijk direct bij de hand moeten zijn. Deze lichte troepen moeten de „forward" verdediging vormen. Wat ik hier naar voren heb willen brengen, is niets anders dan een toevoeging aan het betoog van de inleider. Geen van ons, zoals wij hier bij elkaar zitten, zal in staat zijn om de juiste wijze van verdediging — die noodzakelijk zal zijn in de omstandigheden waaronder wij zullen verkeren — helemaal alleen uit te denken. Dit kan alleen geschieden door samenwerking en een volkomen objectief wetenschappelijke beschouwing van de feiten. Wat buitengewoon moeilijk is bij het oplossen van een vraagstuk, „c'est poser le problème". Want als men het probleem goed stelt, is er ook kans om de nodige verbeteringen aan te brengen en het tot een goed einde te brengen. Daarom heb ik grote waardering voor de rede die de inleider zoëven heeft uitgesproken. Ik dank U wel mijnheer de Voorzitter.

Kolonel H. Th. J. M. Lohmeijer, Inspecteur der Genie

Mijnheer de Voorzitter, ik wil nog een enkel facet belichten van de reeds door de geachte en gewaardeerde inleider genoemde samenwerking, coördinatie en toetsing van de mogelijkheden tussen civiele verdediging en de territoriale troepen. Daarbij kan ik aansluiten op hetgeen gezegd is door de Admiraal Pinke. Want ook mij trof is, dat er geen speciaal licht werd geworpen op het zo gevaarlijke element: atoombom. Punt 1, de demobilisatie door „fall out", zoals genoemd is door Admiraal Pinke; maar ten tweede de vermindering in mobiliteit, als gevolg van het treffen van een waterstofbom in het zo kwetsbare Westelijke gedeelte van Nederland. Wanneer daar ergens een H-bom zou worden gedeponeed, dan kan men zich voorstellen welk een ontzettende gevolgen dit op de waterstaatkundige toestand van ons land zou hebben. Wanneer wij dan nagaan, welke mogelijkheden wij momenteel hebben in de territoriale verdediging op het gebied van genietroepen, dan houden wij ons hart vast. Momenteel is min of meer een oplossing gevonden, als wij het zo mogen noemen, om alle onderhoud en herstel van wegen en bruggen op te dragen aan burger instanties. Er zit een groot gevaar aan: daarmee zijn wij deze last kwijt, althans theoretisch. Maar ik vrees dat in de praktijk de situatie zo zal zijn, dat wij niet de hulp zullen krijgen, die wij verwachten. Zelfs het beroep op het uitgebreide apparaat van aannemers hier te lande is niet ingesteld op de aard van de hulp die wij behoeven.

Ik meen dan ook dat in hetzelfde frame dat geschilderd is door de inleider, er een grote behoefte is aan uitbreiding van genietroepen in het verband van de territoriale verdediging. Wij hebben daarvoor nodig, die troepen die in staat zijn ook zonder voorbereid materieel althans bruggen en veren te herstellen, of veren te maken op plaatsen waar bruggen waren. Maar dat zal alleen mogelijk zijn — gedecentraliseerd, zoals ook door de inleider is gezegd dat het geheel moet zijn — en dat zal eisen een vrij groot

kwantum genietroepen van de aard van de constructiebataljons, die wij helaas tot op heden niet in onze krijgsmacht hebben zien verschijnen. Ik noem ze alleen, omdat ik anders vrees dat juist in een atoomoorlog van de beweeglijkheid van de mobiele organen niet veel overblijft. Ik dank U zeer.

Kolonel Smit

Mijnheer de Voorzitter, ik heb kort voordat ik deze lezing moest houden, nog een klein briefje gekregen. Daarin werd de territoriale verdediging vergeleken met een wespennest waarin de aanvaller moest vallen. Ik voel mij langzamerhand in dit wespennest gevallen. Ik heb aan het begin van mijn lezing gesteld dat hier een leek voor U sprak. Allereerst — en daarmee wil ik beginnen — moet ik de debaters en diegenen die toelichting hebben gegeven, wel bedanken voor de vriendelijke woorden die zij tot mij hebben gericht.

Ik wil dan nu beginnen om te trachten, chronologisch, zij het dan ook kort, daarop te antwoorden. In de eerste plaats dan de Kolonel Ubbink. Hij heeft een paar nadere mededelingen gedaan die eigenlijk aansloten op — en misschien mag ik die dan ook gezamenlijk afdoen — de mededelingen van de Overste Savalle. Deze dingen zijn beslist en daarvoor zijn goede redenen, dat neem ik zonder meer aan. Ik geloof niet, waar deze beslissing reeds gevallen is, dat het juist zou zijn als ik hier over deze dingen zou gaan praten. Ik dank in elk geval de beide heren zeer dat zij hier hun stem hebben willen laten horen. Maar er is toch wel iets — en dat valt eigenlijk buiten deze mededelingen — en dat is wat de Overste Savalle heeft gezegd. Als ik het goed begrepen heb dan heeft hij ondanks de waarderende woorden toch eigenlijk haarfijn gezegd dat hij er helemaal niet in gelooft wat ik gezegd heb. Want waar het om gaat, mijnheer de Voorzitter, dat was nu juist in de eerste plaats, dat ik gezegd heb dat ik wel geloofde aan luchtlandingen. Ik had gedacht dat ik dat nogal nadrukkelijk had gesteld en ook met redenen had omkleed en helaas moet ik zeggen dat niet al die punten die ik nadrukkelijk heb gesteld, door Overste Savalle zijn weerlegd. Hij heeft dan gesteld, om te beginnen met die luchtlandingen, dat hij er niet in gelooft dat men daarmee zal beginnen vóór die atomische strijd is beslist. Ik geloof dit beslist wel. En ik geloof dat wij eraan moeten denken dat in dit opzicht de aanvaller een veel gunstiger positie heeft dan wij. Als men in beschouwing neemt, de ruimte waarin de aanvaller zich gereed moet stellen, dan zal het voor de verdediging heel wat moeilijker zijn om al deze atoomdoelen, die hij toch zal moeten onder vuur nemen en uitschakelen om die luchtlandingsoperaties, de voorbereidingen daarvan te beletten, dan omgekeerd.

Ik vermeen dus ook, en in dat opzicht moet ik dus wel bij mijn standpunt blijven, dat dit een van de redenen is waarom in dat opzicht de aanvaller er aanmerkelijk gunstiger voor staat dan de verdediger. En een tweede reden is nog deze, namelijk dat de aard, het karakter van onze vermoedelijke tegenstander nu eenmaal wezenlijk verscheiden is van het onze. Ik ben ervan overtuigd, gezien zijn instelling t.a.v. het leven, dat hij aanzienlijke risico's zal nemen. En daar kunnen wij nog wel eens zeer verbaasd over staan. En ten slotte, wat niet weerlegd is: dat is dit punt, dat naarmate deze tegenstander naar het Westen opdringt, hij daardoor een zekere bescherming

vindt. Want in dit Westen is de inzet van die atoomwapens, waar wij hem mee willen bestrijden, zeer moeilijk.

Het laatste punt dan was dat betreffende gezamenlijke oefeningen, eigenlijk werd mij een toelichting gevraagd. Zowel de Kolonel Ubbink, als de Overste Savalle zijn van mening dat men eigenlijk geen centrale oefenstaf zou moeten instellen. Men moet dit houden bij de daarvoor aangewezen commando organen. Heren, mijn uitgangspunt is nu juist geweest dat men dit *niet* moet doen. Want het uiteindelijk doel van de gezamenlijke oefeningen is dat iedere dienst van de civiele verdediging en elk onderdeel van de territoriale verdediging gezamenlijk wordt geoefend. En dat men dus het doel bereikt dat na een bepaalde tijd ieder van deze diensten en onderdelen een bepaalde oefeningsgraad, een minimum oefeningsgraad heeft bereikt. En dat zult u niet bereiken, wanneer er niet een instantie is die het geheel kan overzien en leiden.

Het is dus niet de bedoeling dat de door mij bedoelde centrale oefeninstantie autoritair optreedt en voorschrijft; om wat te noemen: aan de burgerbescherming *hoe* deze een oefening moet uitvoeren. Maar wat ik wel noodzakelijk acht is, dat die ene instantie, het algemene kader opzet en bepaalt welke diensten eraan kunnen deelnemen. *Hoe* dit gebeurt en *hoe groot* die deelname kan zijn, zal aan ieder van de chefs van deze diensten en van de staven moeten worden overgelaten. Dit dus voor wat betreft de centrale oefeninstantie.

Dat het Defensie Studie Centrum hiervoor niet geschikt zou zijn, of althans minder geschikt zou zijn, dat waag ik toch wel te betwijfelen. Want in feite is eigenlijk de situatie al zo dat het Defensie Studie Centrum, zij het dan ook nog adviserend, het in wezen al doet. En het is nu eenmaal uit psychologisch oogpunt beter om aan te sluiten op iets dat bekend is, op iets dat al een zekere naam en een zekere ervaring heeft, dan een nieuwe instantie op te richten die iedereen nog moet leren kennen.

Misschien mag ik dan nu enkele woorden zeggen over hetgeen de Admiraal Pinke heeft gezegd. Ik heb voor de Admiraal Pinke een goede verrassing, niet van mijn zijde, maar ik heb net gehoord dat er in januari een afzonderlijke lezing zal worden gehouden over de „fall out”, waarin dus het door hem genoemde probleem duidelijk zal worden gesteld. Het is ongetwijfeld juist dat de „fall out” een ontzaglijk probleem is. Ik moet U zeggen, dat ik toch wel het voornaamste punt vind van wat de Admiraal gezegd heeft, dat ook de aanvaller in het omstreken gebied praktisch niets zal kunnen presteren, tenzij hij daarvoor onaanvaardbare risico's op zich wil nemen. Of de conclusie, dat dus slechts concentratie in het Oosten voorname-lijk moet plaats hebben, zonder meer kan worden onderschreven, betwijfel ik en lijkt mij ook enigszins in tegenstrijd met het zeer grillige beloop, mogelijk grillige beloop, van deze „fall out”. Overigens ben ik het er volkomen mee eens dat dit een probleem is dat alle aandacht verdient.

De Kolonel Feuilletau de Bruyn dank ik zeer voor zijn uiteenzetting die tenslotte aansluit op mijn lezing. Ik geloof niet dat ik hier iets verder aan kan toevoegen en wil alleen hem daarvoor mijn dank betuigen.

Wat de Kolonel Lohmeijer betreft, zijn betoog komt er eigenlijk op neer dat in het kader van de geweldige verwoestingen, aangericht door een nucleaire oorlog, het nodig is om de genietroepen te versterken en vooral dus te ma-

ken een aantal constructiebataljons. Ik geloof dat dit punt wel juist is, ik wil dit niet bestrijden. Er is echter een ander punt en daar zou ik nog graag op willen wijzen. Hier is aangenomen het plaatsen van vijandelijke waterstofbommen op Nederland. Ik geloof, mijnheer de Voorzitter, dat een waterstofbom wordt geplaatst op een strategisch doel, dat een groot oppervlakte doel van de eerste orde is. Ik heb betoogd dat Nederland, bekeken van Russische zijde, strategisch niet van doorslaggevende betekenis is voor een eventuele aanval op de centrale sector van West-Europa. Ik geloof voor mijzelf dat er veel belangrijker doelen zijn voor een waterstofbom.

Mijnheer de Voorzitter, ik geloof dat ik hiermee de heren debaters voldoende heb geantwoord.

De Voorzitter:

Mijne heren, U zult het met mij eens zijn dat de inleider zich uitnemend in dit wespennest gehouden heeft en zich tegen de wespen, als ik oneerbiedig de debaters zo mag noemen, die hem gestoken hebben, zeer kloekmoediglijk heeft gedragen. Ik zou de inleider zeer willen bedanken voor de wijze waarop hij ons de stof vanavond heeft gebracht. De buitengewoon heldere en logische wijze, waarop hij zijn betoog heeft opgezet, is ook door verschillende debaters reeds in het licht gesteld. Ik meen dat de inleider bij het begin iets te bescheiden is geweest, toen hij, hetgeen hij later nog eens heeft herhaald, zichzelf een leek heeft genoemd. Ik zou de inleider meer willen kenschetsen, als een deskundige die niet speciaal op dit terrein is gespecialiseerd. Dat is nu ook juist de bedoeling van het Bestuur geweest. Het Bestuur meende deze winter onder meer aan de orde te moeten stellen „de verdediging van het achterland”, omdat dat een zaak is die tal van problemen oproept. U hebt vanavond gehoord hoeveel problemen daaromheen zijn. Toen hebben wij opzettelijk niet iemand uitgenodigd, die daar dagelijks mee bezig is, zoals b.v. de chef staf van de N.T.B., hier vanavond aanwezig. Maar wij hebben iemand uitgenodigd, die voldoende afstand had om zich vrijelijk te kunnen bewegen, die niet min of meer zijn eigen zaak moest bepleiten, maar die ook voldoende deskundigheid bezat om dit onderwerp te kunnen inleiden, in de hoop dat dan ook door diegenen die op bepaalde onderdelen zijn gespecialiseerd, de nodige aanvullingen zouden worden aangebracht, zoals ook vanavond is gebeurd. Ik meen dus dat deze avond zeer zeker aan zijn doel heeft beantwoord. Wij hebben allen gezien welk een moeilijke, complexe zaak, de verdediging van het achterland in onze tijd is geworden. Als ik een paar elementen daaruit naar voren mag brengen, die mij getroffen hebben als grote omwentelingen t.o.v. wat vroeger bestond, dan zou ik in de eerste plaats willen noemen *de diepte verdediging*. Terwijl er vroeger een zeer scherpe scheiding kon worden aangebracht tussen de gevechtszone en het achterland, gaan deze op het ogenblik als het ware vloeiend in elkander over. Ik meen dat een van de debaters, de Overste Savalle, meer gestaan heeft op deze scheiding dan de inleider. Ik zou mij aan de kant van de inleider willen scharen. Wij kunnen van tevoren wel uitmaken wat de gevechtszone is en wat het achterland is. Maar het is de vraag of de tegenstander dezelfde scheiding aanbrengt en of hij niet het achterland betreft in de gevechtszone en dan is daarmee tevens deze scheiding opgeheven.

Ik geloof, dat een van de belangrijkste aspecten van de tegenwoordige verdediging van het achterland juist is, dat deze niet apart staat en secundair is, maar dat zij in het verlengde ligt van de strijd in de gevechtszone. Al ben ik het er uiteraard mee eens dat het zwaartepunt nog altijd vóór moet liggen, bij de gevechtszone. Het tweede punt, dat vanavond ook duidelijk naar voren is gekomen — de Admiraal Pinke heeft speciaal een van de ernstigste aspecten daarvan aangeroerd — is *de eenheid tussen de civiele verdediging en de militaire verdediging*. De verdediging van het achterland is een *totale verdediging*, die wij allerminst kunnen beperken tot een zuiver militaire verdediging. De inleider heeft er ook al op gewezen, en dat mag ik misschien nog wel eens herhalen, dat hier in januari in Den Haag speciaal over de problemen rond de „fall out”, zoals de lezing is genoemd, zal spreken de gepensioneerde Kolonel van het KNIL de Vries, Hoofd Bureau Operaties van de afdeling Organisatie der Bescherming Bevolking van de Directie Openbare Orde en Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Ik hoop dat de voordracht even zwaarwegend zal zijn als de titel van de spreker. Wij hebben daar uiteraard de beste verwachtingen van. Ook het Bestuur heeft dus ingezien, dat dit een zo ernstig probleem is dat men dat afzonderlijk moet bespreken en ik hoop en verwacht dat de Admiraal Pinke, als een van onze trouwste bezoekers, dan ook aanwezig zal zijn om het onderwerp mede te helpen belichten, en wellicht ook de inleider van vanavond.

Dit zijn geloof ik de twee belangrijkste aspecten, die vanavond naar voren zijn gekomen. Ik voel mij echter verlost, om toch nog op één punt van het debat tussen de inleider en de Overste Savalle in te gaan. De Overste Savalle heeft nog een tweede scheiding min of meer scherp gemarkeerd. Hij heeft een scherpe scheiding getrokken tussen wat er in de eerste oorlogsdagen valt te verwachten — hij heeft gewezen op het atoomduel om het atoomoverwicht te krijgen — en op wat er eventueel daarna zou gebeuren, waarbij dan de verdediging van het achterland eigenlijk eerst goed zou beginnen te spelen. Ik moet zeggen dat ik toen gedacht heb aan dagen lang geleden. Toen wij leerden, dat een gevecht werd ingeleid door een artillerieduel. Wanneer dat artillerieduel beslist was ten gunste van een van de tegenstanders, dan werd de aanval ingezet en dan begon het eigenlijke gevecht pas. De oorlogvoering heeft later geleerd — hier in Nederland ook, op de Grebbeberg — dat de tegenstander de scheiding niet zo scherp trok, en toen men nog bezig was met het artillerieduel werd de infanterie aanval al tegelijk ingezet en ook de aanval op het achterland.

Ik zou mij dus in deze geheel willen scharen aan de zijde van de inleider. Ik ben overtuigd dat, wanneer — wat wij allen hopen, dat juist door de maatregelen die er in het Westen worden genomen, zal worden voorkomen — het onheil van een wereldoorlog over ons allen zou komen (welk een onheil dat is, is ons vanavond toch wel even weer duidelijk voor de geest gekomen, niet in het minst door dat wat de Admiraal Pinke heeft gezegd), de gevechten in het achterland van de eerste dag af zullen aanvangen. De oorlog laat zich niet in hokjes zetten!

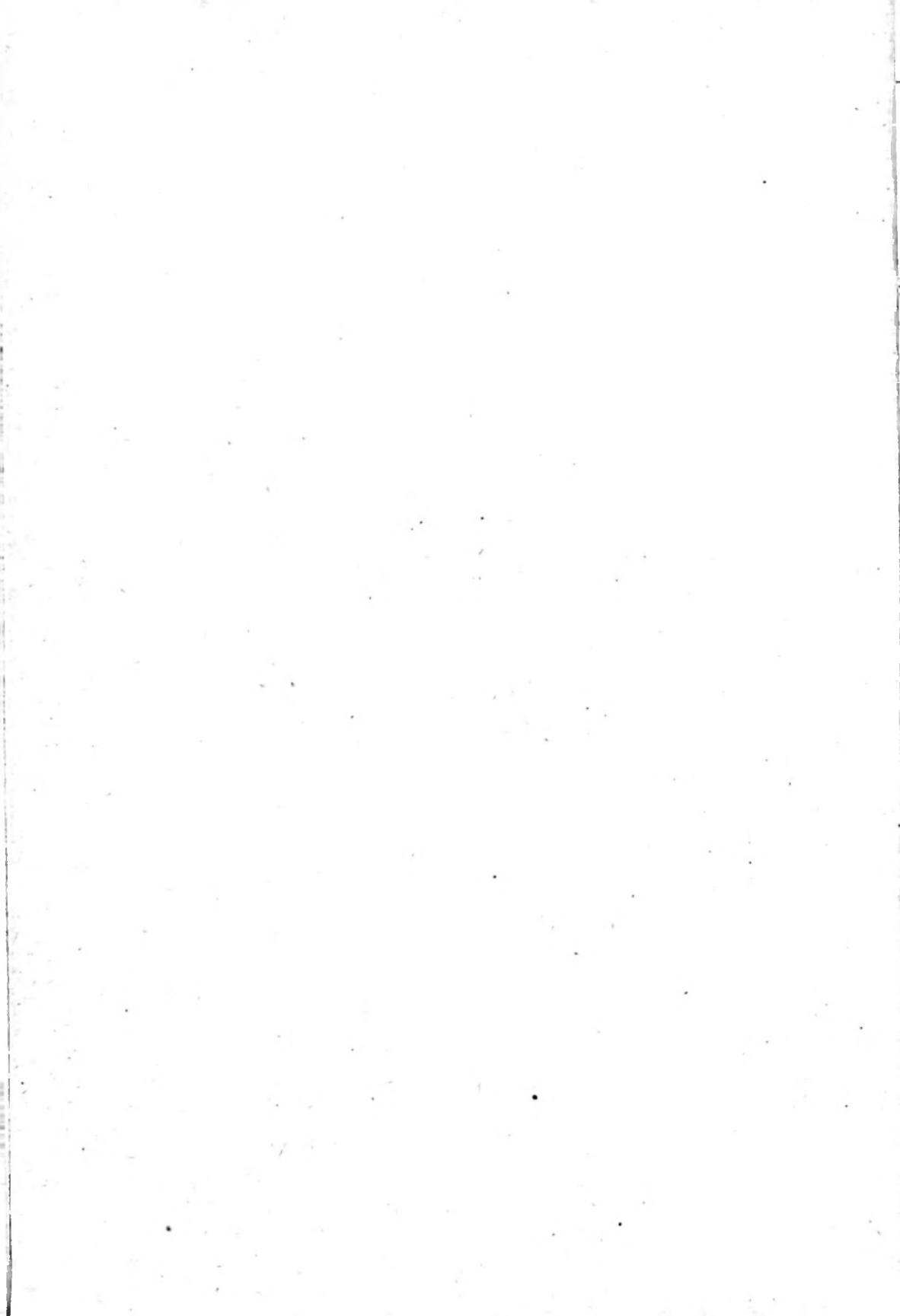
De Kolonel Feuilletau de Bruyn heeft, zoals de inleider zei, een aanvulling gegeven. Maar deze aanvulling, zoals de Kolonel het met mij eens zal zijn, betrof eigenlijk meer nog de algemene strategie, het optreden tegen een vijand uit het Oosten, dan wel speciaal de verdediging van het achter-

land. Ik neem aan, dat de Kolonel niet van mening zal zijn dat de lichte troepen zich pas in het achterland zouden moeten manifesteren.

Ik ben hiermede gekomen aan het eind van de korte opmerkingen, die ik nog wilde maken en ik bedank dus nogmaals van harte de inleider en de debaters voor het welslagen van deze avond. Ten slotte wil ik nog iets goed maken dat ik in het begin heb verzuimd en mijn vreugde erover uitspreken dat ons erefid, de Generaal van Hilten, vanavond in ons midden is geweest. Ik sluit hiermede deze bijeenkomst.

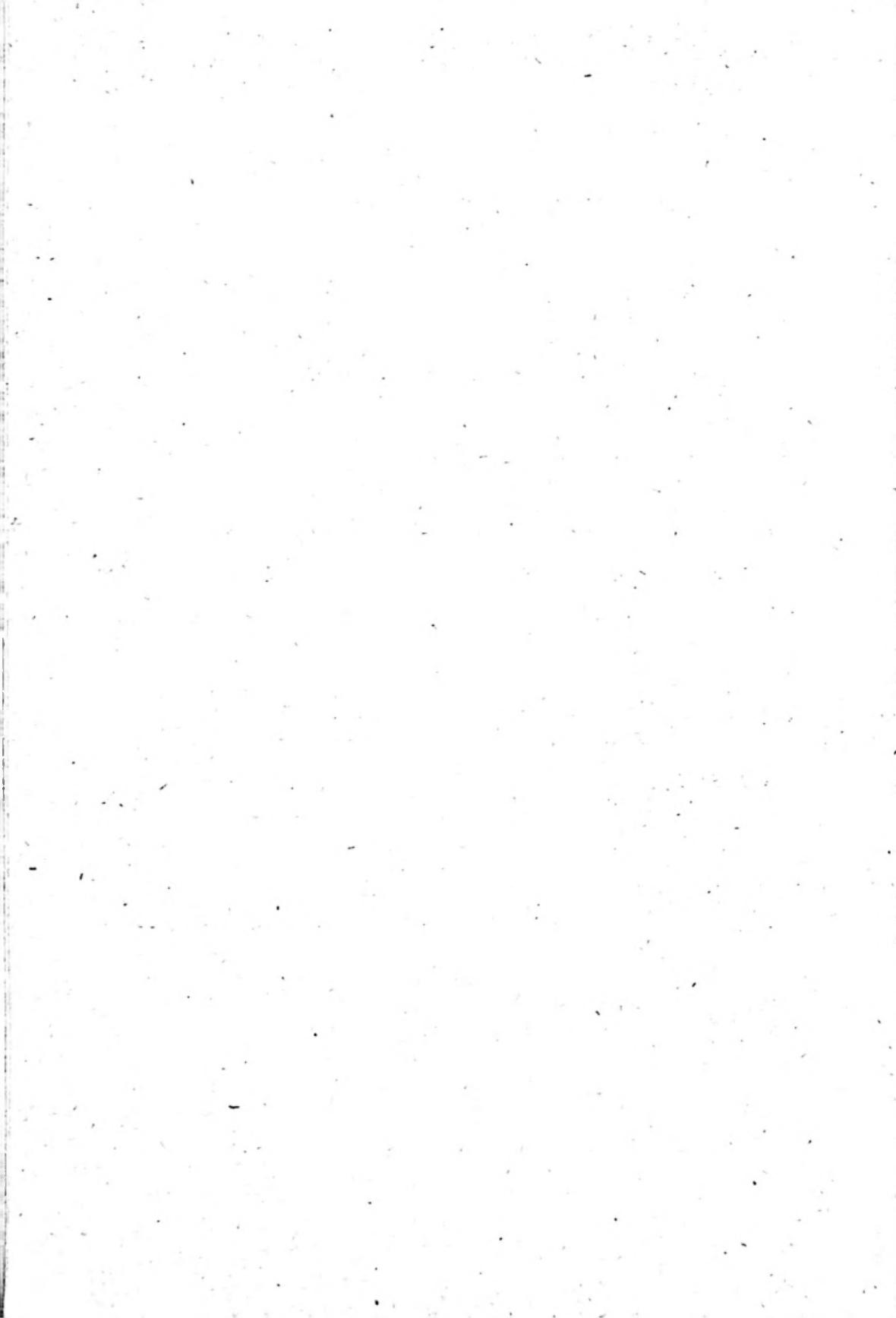
MEDEDELING

De lezing van Kolonel b.d. K.N.I.L. J. H. de Vries, Hoofd Bureau Operaties van de afd. „Organisatie Bescherming Bevolking” van de Directie Openbare Orde en Veiligheid, Min. van Binnenlandse Zaken over „*Problemen rond de fall-out*”, zal op 17 januari 1958 te 's-Gravenhage worden gehouden.

STELLINGEN

1. De territoriale verdediging van Nederland dient erop berekend te zijn snel een verdieping en/of versterking te kunnen vormen van de verdediging uitgevoerd door de operationele strijdkrachten.
2. (a) In de totale oorlog zijn de mogelijkheden tot verdediging van het achterland in zeer hoge mate afhankelijk van een voortdurende samenwerking en onderlinge steunverlening van de civiele defensie enerzijds en de militaire verdediging anderzijds.
(b) Deze samenwerking en steunverlening kunnen in oorlogstijd slechts worden gerealiseerd indien daarvoor in vreedstijd de grondslagen worden gelegd en uitgewerkt, zomede geregeld gezamenlijke oefeningen worden gehouden.
3. (a) De samenwerking met de civiele verdedigingsorganen vormt de hoofdtaak van de territoriale commandanten en hun staven; zij zijn voor deze organen vraagbaak, adviseur, helper en — waar nodig — coördinator van civiele en militaire verdedigingsvoorbereidingen en -maatregelen.
(b) De samenwerking wordt het meest bevorderd indien het gezagsgebied van de territoriale commandant samenvalt met dat van de civiele autoriteiten.
In Nederland behoren derhalve de grenzen van dit gezagsgebied samen te vallen met die van de provincie.
4. (a) Operatiën op grotere schaal in het achterland, uitgevoerd door territoriale strijdkrachten, dienen te worden geleid door de territoriale bevelhebbers, die daartoe moeten beschikken over voor die taak geschikte staven en mobiele eenheden.
(b) De grenzen van het bevelsgebied der territoriale bevelhebbers zijn afhankelijk van de mogelijke vijandelijke doelen en de daarheen voerende naderingswegen.
5. De territoriale verdediging behoort paraat te zijn, c.q. snel paraat te kunnen worden gemaakt.
Derhalve moet worden gestreefd naar regionale mobilisatie van territoriale eenheden in het gebied alwaar de oorlogstaak moet worden verricht.
6. (a) De territoriale verdediging dient waar mogelijk door snel en offensief optreden te worden uitgevoerd; de organisatie van de mobiele territoriale strijdkrachten moet hierop zijn afgestemd.
(b) De onvermijdelijke statische beveiligings- en bewakingstaken kunnen worden uitgevoerd door eenheden (compagnieën of bataljons) van eenvoudige samenstelling en bewapening.
Het verzorgend en transport-element van deze eenheden kan tot een minimum worden teruggebracht.

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

NIEUWE LEDEN

Nederland

- 's-Gravenhage*: G. L. van Poelje, Kap. Inf.; J. Dekker, Kap. wrn. K.Lu.; J. W. van Neden, 1e Lt. Art.; C. E. Dekker, 2e Lt. Mar. K.M.R.; C. G. Ae. Gerritsen, 2e Lt. Mar. K.M.R.; L. A. van der Poll, Kap. Art.; Inspecteur der Milit. Administratie; J. L. Talen, res. 2e Lt.; B. B. de Boer, Maj. K.Lu.; G. Koning, Majoor K.Lu.; W. K. Rijdsdijk, Kap. Vbd.; F. C. Goedhart, Kap. K.Lu.; F. Rietveld, Kolonel K.N.I.L. b.d.; G. H. van Koesveld, 1e Lt.; J. M. G. Lemmens, res. 2e Lt. K.Lu.
- Alkmaar*: J. W. Frederikse, 2e Lt. Mar. K.M.R.
- Amersfoort*: G. Kingma, res. Kap. Gn. Tr.; J. F. M. Leuring, Lt.
- Amsterdam*: A. Th. C. Siebbeles Jr., res. Lt. der Intend.; C. Baks, 1e Lt.; D. H. Verbeek, 2e Lt. Mar. K.M.R.; W. Querido, res. 2e Lt.; Prof. dr. J. Barents, Hoogleraar in de wetenschap der politiek.
- Apeldoorn*: A. Groen, 1e Lt.; J. de Wit, Kap.
- Arnhem*: A. Grijsma, 2e Lt. der Mar. K.M.R.; H. Herklots, Kap.
- Billhoven*: J. H. Muller, Lt. ter Zee III.
- Breda*: W. F. Proper, Majoor Art.; C. de Groot, Majoor Art.; C. J. Dijkstra, Kap. der Art.
- Deventer*: G. B. v. Alsté, res. Lt. Art.
- Ede*: F. J. van Lier, 1e Lt. Art.
- Eindhoven*: Mr. F. A. Mohr; P. J. de Jager, res. Lt. K.Lu.; W. C. Boot, res. 1e Lt. K.Lu.
- Emmen*: J. Smit, Kap.
- Enschede*: N. Meijer, Maj. Kon. Maréchal.
- Gouda*: J. A. van Peer, Maj. K.Lu.
- Groningen*: U. E. E. Vroom, res. Lt.; G. J. Alfing, Majoor.
- Hardevijk*: C. J. Lith, Kap.
- Heelsum*: D. A. v. d. Beld, 2e Lt. Mar. K.M.R.
- Heerde*: K. Visser, res. Lt. K.Lu.
- Den Helder*: W. Boer, Lt. ter Zee II; J. G. W. Bär, Lt. ter Zee S.D. III; F. W. R. Doorman, Sergt. Adalb. Zeed.
- Hellevoetsluis*: C. G. B. Klein Lebbink, 1e Lt.
- Leiden*: A. W. T. Gijsbers, Kap.; G. den Heeten, 2e Lt. der Mar. K.M.R.; P. C. P. Hagemeyer, res. Lt. K.Lu.
- Naarden*: A. E. Jager, Lt. ter Zee I.
- Oss*: R. P. Rodenburg, 2e Lt. Mar. K.M.R.
- Rotterdam*: A. J. Rensen, 1e Lt.
- Sassenheim*: Ch. van Kammen, Lt. Kol.
- Sittard*: Ir. B. J. H. Wins, Lt. Genie.
- Soest*: L. van der Meer, 1e Lt.
- Sprundel*: J. F. Boerjan, res. 2e Lt.
- Tilburg*: T. Harkema, res. Lt. Art.
- Uden*: J. H. A. Coenen, 2e Lt. Mar. K.M.R.
- Utrecht*: G. H. J. Blom, 2e Lt. Mar. K.M.R.; J. G. F. Terlouw, 2e Lt. Mar. K.M.R.
- Voorburg*: P. van Driel, Kap.; J. H. Gillebaard, Kap.
- Wassenaar*: G. H. J. M. Peijnenburg, plv. dir. dienstpl. M. v. O.
- IJmuiden*: C. J. Schoonhoff, res. Lt.

De contributie voor het werkjaar 1957—1958 (1 okt. 1957—30 sept. 1958) is vastgesteld op f 10,—. De leden, die *zulks nog niet gedaan hebben*, wordt dringend verzocht hun contributie wel te willen storten op postrekening 78828 van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Den Haag.

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap is thans als volgt samengesteld: *M. R. H. Calmeyer*, Lt.-Gen. G.S. b.d., Lid v. d. 2e Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter; *J. H. Couzy*, Lt.-Generaal der Art., Onder-Voorzitter; *E. R. d'Engelbronner*, Kolonel G.S., Redacteur Orgaan en W.J.; *A. L. van den Berge*, Brigade-Generaal G.S.; *H. C. Gautier*, Kolonel-vlieger; *E. J. C. van Hootehem*, Kolonel G.S.; *Mr. F. R. Mijndieff*, Directeur-Generaal voor Openbare Orde en Veiligheid; *J. M. van Olm*, Schout-bij-nacht-vlieger; *A. H. J. van der Schatte Olivier*, Commandeur; *J. J. de Wolf*, Brigade-Generaal Genie b.d.; *H. P. Zielstra*, Generaal-Majoor-Vlieger; *J. P. Boots*, Res. Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, van Alkemadelaan 215, 's-Gravenhage, telefoon 774621.

De boekenprijs ad f 20,— voor het 200e lid, ingeschreven in het jaar '56/'57, is toegekend aan Majoor Kon. Luchtmacht G. Koning. Wie volgen?

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven
van Alkemadelaan 215, 's-Gravenhage

Niettegenstaande de hogere porti-kosten (100 %) en de wederom gestegen papier- en drukkersprijzen ligt het niet in het voornemen van het Bestuur de contributie te verhogen. Maar dan moeten onze leden allen medewerken nieuwe leden te werven. Ieder beroeps- en reserve-officier dient lid te zijn van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.